

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ: Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΚΑΙ
ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
(Thesis: Children's literature as an element of raising and negotiating love in Pre-
School education)

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: Βλάχου Ολυμπία
ΑΕΜ: 3417

ΕΠΟΠΤΡΙΑ: Ευδοξία Κωτσαλίδου
Β' ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΤΗΣ : Τριαντάφυλλος Κωτόπουλος

ΦΛΩΡΙΝΑ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2020

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....σελ.1
2. ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ. ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....σελ.2
3. ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ. ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ.....σελ.9
4. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΕΠΣ.....σελ.16
5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....σελ.27
6. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ.....σελ.32

1. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας είναι να αναδείξει τον τρόπο με τον οποίο είναι δυνατό μέσω της παιδικής λογοτεχνίας να καλλιεργηθούν ορισμένα γνωρίσματα κατά τη φάση της προσχολικής εκπαίδευσης και πιο ειδικά εκείνο της αγάπης που θα μπορούσε να οριστεί ως εκείνη η ιδιότητα η οποία τείνει να δημιουργήσει θετικές στάσεις τόσο απέναντι στους συνανθρώπους μας αλλά και σε σχέση με τον κόσμο και τον περίγυρο που μας περιβάλλει. Στο πλαίσιο αυτό τα επιμέρους κεφάλαια εξειδικεύουν επιμέρους εκφάνσεις του ζητήματος που αναφέρονται σε τρόπους, μεθόδους και αντικείμενα τα οποία συνετείνουν στην εμφάνιση των αντίστοιχων αισθημάτων και στάσεων.

Πιο συγκεκριμένα το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στο ρόλο του παιδικού βιβλίου και στον τρόπο με τον οποίο τα είδη της παιδικής λογοτεχνίας επιδρούν στον ψυχικό κόσμο των παιδιών. Το δεύτερο κεφάλαιο εξειδικεύει τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου παραμυθιού λαμβάνοντας υπόψη τις αλλαγές στις κοινωνικές συνθήκες και τη συνακόλουθη αλλαγή στη δομή και το περιεχόμενο των ανατίστοιχων αναγνωσμάτων, σε αντίθεση με παλαιότερες περιόδους. Ακολουθεί στη συνέχεια η παράθεση των βασικών σημείων του αναλυτικού προγράμματος του ΔΕΠΣ με τις επιμέρους πτυχές τους και τη διασάφηση των στόχων που τίθενται ως προς την ψυχοπνευματική ανάπτυξη με κύριο άξονα την αξιοποίηση τους στοιχείου της διαθεματικότητας. Τέλος η πτυχιακή αυτή εργασία ολοκληρώνεται με το τελευταίο κεφάλαιο που περιγράφει την οργάνωση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος με άξονα τη χρησιμοποίηση ενός παραμυθιού και την αναφορά στους στόχους και την περιγραφή των υλικών και των μέσων που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη των εκπαιδευτικών επιδιώξεων.

SUMMARY

The subject of this thesis is to elevate the mode in which is possible for some distinctive marks to be cultivated during the period of Pre-School Education, and more specifically the element of love that can be defined as the human capacity that tends to create positive behaviours towards either other people either the world in general and the social environment. In this framework the separate chapters examine definite aspects and views of this issue and they are referring to modes, aspects and methods that can certify the appearance of those feelings and stances.

The first chapter explores the role of the book for children and the way specific categories of this kind of literature have a direct affect in the soul of kids of this age. The second chapter underlines the characteristics of the modern fairytale, taking in consideration the alterations in the social conditions and the changes in the structure and the contents of those similar books, in comparison with earlier periods. The following chapter is an apposition of the basic elements of the analytical programme for the kindergarden with its separate aspects and the clarification of the goals that cultivate the psychological and mental development, that have as a cornerstone the examination of several fields at the same time. Finally this thesis is completed with a final chapter that describes thoroughly the structure of an educational project that includes as a keystone the use of a fairytale and the description of the methods used for the achievement of the educational pursuits.

2. ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ. ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

“Όταν τα παιδιά πάρουν μια μέρα στα χέρια τους τις τύχες της ανθρωπότητας και το μέλλον τους δεν θα ορίζεται ως την παραμικρή λεπτομέρεια από τους γονιούς τους αλλά κατά κάποιον τρόπο θα προσδιορίζεται από αυτά τα ίδια, όταν όλοι οι άνθρωποι τα αντικρίσουν όλα τούτα με έναν τρόπο καινούριο, κάτω από το φως της προόδου, τότε μόνο η παλιά κοινωνία θα μπορέσει να ανανεωθεί”

Η παραπάνω περικοπή, η οποία προέρχεται από το έργο της Ελεν Κεϋ με τίτλο ‘Ο Αιώνας του Παιδιού’ υπογραμμίζει τον ουσιαστικό ρόλο της παιδικής ηλικίας ως προς το χτίσιμο ενός μέλλοντος που θα κινείται σε μια κατεύθυνση αναμόρφωσης η οποία θα αναδιάταξει τη ζωή σε περισσότερες ανθρωπιστικές βάσεις. Όχι άδικα ο 20^{ος} αιώνας χαρακτηρίστηκε ως ‘αιώνας του παιδιού’ καθώς σε αυτόν διερευνήθηκαν τόσο η συγκρότηση της ψυχικής δομής των παιδιών ως αυτόνομων και ανεξάρτητων προσωπικοτήτων, αλλά και επανεξετάστηκαν τα προβλήματα που χαρακτηρίζουν την ιδιαίτερη αυτή ηλικία. Το παιδί έπαψε πλέον να αντιμετωπίζεται ως ένας μικρός ενήλικας, αλλά αναγνωρίστηκε πως αποτελεί μια αυτοδύναμη οντότητα με τα δικά της διακριτά χαρακτηριστικά.

Μέσα ακριβώς στο πλαίσιο αυτό τοποθετείται μια προσπάθεια να δοθεί στο παιδί ‘πνευματική τροφή’ η οποία θα συνάδει με την ιδιαίτερη ιδιοσυστασία και τους προβληματισμούς του και παράλληλα θα προχωρεί στην αυτόνομη συγκρότησή του καλλιεργώντας το χαρακτήρα του και εκλεπτύνοντας την αισθητική του αντίληψη. Δημιουργήθηκε με τον τρόπο αυτό μια κατηγορία έργων τα οποία έχουν ως βάση τους τον έντεχνο λόγο, απευθύνονται στο παιδί και διέπονται από τα δικά τους ιδιαίτερα γνωρίσματα. Το σύνολο των έργων αυτών, με τις επιμέρους κατηγοριοποιήσεις τους θα μπορούσαμε να τα ονομάσουμε ‘Παιδική Λογοτεχνία’. Τα γνωρίσματα των δημιουργιών αυτής της κατηγορίας πέρα από το ότι έχουν κοινή συνισταμένη τους το ότι διαμορφώνονται με βάση την ανάγκη να καλύψουν πολύ συγκεκριμένες ηλικιακές ομάδες, εμφανίζουν τις δικές τους τάσεις και προσανατολισμούς, διακρίνονται σε επιμέρους είδη και εντάσσονται μέσα στα γενικότερα κοινωνικά πλαίσια τα οποία ευνόησαν και συνέτειναν στη διαμόρφωσή τους.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Πρίν προχωρήσουμε στην περαιτέρω διερεύνηση του ζητήματος που μας απασχολεί είναι αναγκαίο να επιχειρήσουμε ορισμένες διασαφηνίσεις, οι οποίες αφορούν προβλήματα που συνδέονται με τη χρήση του όρου ‘Παιδική Λογοτεχνία’. Αρχικά ορίζοντας τα ηλικιακά όρια, θα μπορούσαμε να επισημάνουμε το γεγονός πως η λογοτεχνία του είδους αυτού περιλαμβάνει τα στάδια της νηπιακής, της πρώτης μαθητικής ηλικίας, της προεφηβείας και τερματίζεται με το τέλος της εφηβείας όταν και κάποιος εισέρχεται στο στάδιο της ωριμότητας.

Υπήρξαν αρκετοί οι οποίοι διατύπωσαν τη γνώμη ότι η Παιδική Λογοτεχνία αναφέρεται στο σύνολο των έργων τα οποία είναι γραμμένα από παιδιά και απευθύνονται σε παιδιά. Ως προς αυτό θα είχαμε να παρατηρήσουμε πως εγείρεται η ένσταση πως δεν είναι δυνατό όλα τα παιδιά να έχουν εκείνες τις πνευματικές δεξιότητες που θα επέτρεπαν τη συγγραφή μυθιστοριών, παραμυθιών, ποιημάτων κλπ ώστε να αποτυπώνονται μέσα σε αυτά ξεκάθαρες λογοτεχνικές αξίες. Και μολονότι υπήρξαν πράγματι πολύ αξιόλογα παραδείγματα στον τομέα αυτό (μπορεί κανείς ως προς αυτό να αναφέρει χαρακτηριστικά τα ονόματα του Τέλλου Αγρα, ο οποίος δημοσίευε στη ‘Διάπλαση Των Παίδων’ ή του Ουγκώ που σε ηλικία μόλις 15 ετών είχε αποσπάσει το βραβείο της Γαλλικής Ακαδημίας για μια ποιητική συλλογή που είχε υποβάλλει) η περίπτωση αυτή αποτελεί μάλλον την εξαίρεση και όχι τον

κανόνα.

Μια άλλη κατηγορία μελετητών της Παιδικής Λογοτεχνίας υποστηρίζει πως στην έννοια αυτή εντάσσονται έργα τα οποία έχουν αποκλειστικά ως κεντρικούς ήρωες παιδιά. Χωρίς αμφιβολία κάτι τέτοιο ανταποκρίνεται στη βαθύτερη λειτουργία της καλλιτεχνικής δημιουργίας και ικανοποιεί την ανάγκη του ανθρώπου για αυτοπραγμάτωση μέσα από μηχανισμούς ταύτισης κυρίως που δημιουργούν συγκεκριμένες παρωθήσεις στους αποδέκτες. Παρόλα αυτά, δεν θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε με άτεγκτη αυστηρότητα πως αποκλειστικά έργα με παιδικούς ήρωες συγκινούν την παιδική ψυχή. Έτσι, η απουσία του παιδικού ήρωα δεν αποτελεί πάντοτε εχέγγυο ή εγγύηση για την κατάταξη ενός έργου στην κατηγορία της παιδικής λογοτεχνίας.

Μια ακόμα ενδιαφέρουσα διάκριση έχει να κάνει με το γεγονός πως βιβλίο παιδικής λογοτεχνίας δεν συνιστά μόνο εκείνο το οποίο διαβάζουν μόνο τους τα παιδιά αλλά και αυτό στο οποίο η ανάγνωση των ενηλίκων προς αυτά διαδραματίζει ένα καθοριστικό ρόλο. Κάτι τέτοιο βρίσκει ιδιαίτερη εφαρμογή στην περίπτωση των παραμυθιών η σε έργα τα οποία εκφωνούνται για παράδειγμα από την τηλεόραση ή το ραδιόφωνο.

Ένας ολοκληρωμένος ορισμός της Παιδικής Λογοτεχνίας θα συμβιβαζόταν με την άποψη πως απευθύνεται σε παιδιά, ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντα τους και στις αφομοιωτικές τους δυνάμεις, υποστηρίζει την ψυχοπνευματική τους ανάπτυξη και καλλιέργεια και λειτουργεί με τρόπο, ώστε να υποβοηθά την ομαλή ένταξή τους στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΣΕ ΕΙΔΗ

Αναμφίβολα η παιδική λογοτεχνία δεν μπορεί να παρουσιαστεί ενιαία καθώς σε αυτή εμπίπτουν κατηγοριοποιήσεις που αφορούν ιδιαίτερα επίπεδα καθένα από τα οποία διακρίνεται από τα δικά του ειδολογικά γνωρίσματα. Η κατάταξη στην οποία θα μπορούσε να προβεί κάποιος ως προς το σύνολο των έργων που απευθύνονται σε παιδιά θα μπορούσε να είναι η ακόλουθη:

Παιδική Ποίηση

Το παιδικό διήγημα

Το παιδικό μυθιστόρημα

Οι μυθιστορηματικές βιογραφίες

Οι παιδαγωγικοί μύθοι

Το παιδικό παραμύθι

Η ταξιδιωτική παιδική λογοτεχνία

Το εγκυκλοπαιδικό και επιστημονικό παιδικό βιβλίο

Το παιδικό θέατρο

Το κουκλοθέατρο

Για κάθε ένα από τα είδη αυτά θα επιχειρήσουμε στη συνέχεια να παρουσιάσουμε τα βασικά τους χαρακτηριστικά.

1. ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Η παιδική ποίηση εμφανίζει ορισμένα ιδιαίτερα γνωρίσματα που την κάνουν επωφελή για την παιδική ψυχή και με βάση τα οποία καταξιώνεται ως ένα αναπτυγμένο είδος του έντεχνου λόγου. Τα χαρακτηριστικά αυτά σχετίζονται τόσο με τη θεματολογία των ίδιων των ποιημάτων αλλά κυρίως με τον τρόπο που αποτυπώνεται το περιεχόμενο τους στο συναισθηματικό κόσμο των αναγνωστών ή ακροατών. Έτσι ένα παιδικό ποίημα καλό θα ήταν προκειμένου να συγκινήσει:

1. Να είναι απλό στη γλωσσική διατύπωση και ως προς τη συναρμογή του περιεχομένου.

2. Να είναι κατά το δυνατό σύντομο αλλά όχι και εξαιρετικά πυκνό σε νοήματα.

3. Να έχει έναν γρήγορο ρυθμό, να χαρακτηρίζεται από ζωνρότητα και χάρη
4. Να είναι εποπτικό και παραστατικό με καθαρές εικόνες και περιγράμματα.
5. Να αποκλίνει προς την παιγνιώδη μορφή εκφρασης και γενικά να κινείται μέσα σε μια εύθυμη ατμόσφαιρα.
6. Να αποφεύγει το διδακτισμό, το ρητορισμό και την αοριστολογία
7. Να βασίζεται σε πολύ συγκεκριμένα παιδικά βιώματα και να εκφράζει τον εσωτερικό τους πλούτο με άμεση διάθεση.
8. Να γίνεται πρόξενος της αισιοδοξία και να ευνοεί τη διάθεση για συνεργασία.

2.ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

Το διήγημα αποτελεί μια σύντομη ιστορία, πραγματική ή πλασματική, κατά κανόνα με αρχή, μέση και τέλος της οποίας το υλικό συγκεντρώνεται γύρω από ένα εξαιρετικό γεγονός (δραματικό ή κωμικό), κατά την εξέλιξη του οποίου διαπιστώνεται κάποια σύγκρουση ή εσωτερική διαπάλη, με σχετικά σύντομη διαδικασία και πλοκή που κατευθύνεται σχετικά γρήγορα και άμεσα στη λύση του. Τα στοιχεία εκείνα που το αναβαθμίζουν ποιοτικά είναι η ισορροπία της μορφής αλλά και η πειστικότητα των ψυχολογικών διακυμάνσεων των προσώπων που λαμβάνουν μέρος σε αυτό. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ένα καλό παιδικό διήγημα θα πρέπει να μην είναι εκτεταμένο, να αναπτύσσεται γύρω από ένα απλό και ξεκάθαρο γεγονός και να μην προχωρά σε εκτεταμένες περιγραφές ή ψυχολογικές αναλύσεις. Παράλληλα σημαντικό είναι οι χαρακτηρισμοί του να απορρέουν από την ίδια τη δράση των ηρώων του και γενικά να κινείται μέσα σε μια ατμόσφαιρα εύθυμη και αν όχι αισιόδοξη, πάντως αντεκτική και υποφερτή. Η ευχάριστη λύση κατά το τέλος της ιστορίας ενδέχεται να στερεώσει την αισιοδοξία του παιδιού και την εμπιστοσύνη του προς το μέλλον και τη ζωή γενικότερα, γεγονός το οποίο κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό.

3.ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Εξετάζοντας τα εσωτερικά του στοιχεία θα ισχυριζόμασταν πως το μυθιστόρημα είναι το κυκλικό, το σφαιρικό και το συνθετικό εκείνο είδος της πεζογραφίας που αναπαριστά κατά κανόνα μια ενότητα ζωής και δράσης, όπου ο συγγραφέας αφηγείται μια νέα ιστορία η οποία δεν έχει βιωθεί από τον ίδιο προσωπικά. Πρόκειται αντίθετα για μια ιστορία που έχει επινοηθεί με τη συνδρομή της μυθοπλαστικής του φαντασίας του και δεν συνδέεται άμεσα με την προσωπική του ζωή, παρότι υπάρχει περίπτωση να αντλεί στοιχεία από αυτήν.

Ο μυθιστοριογράφος είναι απαραίτητο να διαθέτει το χάρισμα της ελεύθερης και ανετής αφήγησης και παράλληλα πλαστική δύναμη, δημιουργική φαντασία και ικανότητα στη σύνθεση καταστάσεων. Το παιδικό μυθιστόρημα είναι βασικά μια περίπλοκη και παρατεινόμενη διαδοχή περιστατικών που συνηθώς καταλήγουν σε ένα ευτυχισμένο τέλος. Όλα όσα αναφέρθηκαν οδηγούν στο συμπέρασμα πως η ευθύνη του μυθιστοριογράφου παιδικών βιβλίων είναι ιδιαίτερα αυξημένη καθώς αυτός καλείται να γίνει ο οδηγός του αναγνώστη ανοίγοντάς του καινούριους ορίζοντες. Με το να παρέχει ιστορίες και πρότυπα τα οποία δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, ξελογοιάζει τον αναγνώστη προσφέροντας του συχνά έναν κόσμο παραμυθένιο.

Ένα ακόμα χαρακτηριστικό της μυθιστορίας είναι πως μας δίνει μια άλλη γεύση της ζωής, ίσως πιο εξιδανικευμένη. Παραμερίζοντας τις αντιρρήσεις που ενδέχεται να εγείρει ο ορθός λόγος, σημαδεύει κατευθείαν σε εκείνα τα στρώματα της εμπειρίας που χρησιμοποιεί ο μύθος.

Τέλος όλα αυτά προσφέρονται με έναν τρόπο, ώστε να ελαχιστοποιείται η αντίσταση σε αυτά, διότι ο δημιουργός παράλληλα προσφέρει την τέρψη της ομορφιάς του λόγου και την τέρψη της αφήγησης που συνήθως συνοδεύεται από συναισθηματική

ανάταση.Κυρίαρχο θεματολογικό στοιχείο ενός παιδικού μυθιστορήματος μπορεί να είναι, και είναι συχνά ο έρωτας η το κυνήγι του θησαυρού η θέματα της καθημερινής εμπειρίας άλλες φορές, που είναι σε θέση να κρατούν σε εγρήγορση και να κινούν το ενδιαφέρον του νεαρού αναγνώστη.

Ομως για μια περισσότερο πλήρη ιεράρχηση των ειδών του παιδικού μυθιστορήματος θα μπορούσαμε να πούμε πως σε αυτό το είδος εντάσσονται με άξονα το περιεχόμενο τα παρακάτω:

Α.Ιστορικό παιδικό μυθιστόρημα στο οποίο επιτυγχάνεται μια επαλληλία του ιστορικού με το φανταστικό στοιχείο,και του πραγματικού με το πλασματικό.

Β.Οι μυθιστορηματικές βιογραφίες,όπου ταυτόχρονα με τα γνωστά ιστορικά γεγονότα ή δεδομένα ζωγραφίζεται και μια εικόνα του βιογραφούμενου προσώπου.

Γ.Το ηθογραφικό μυθιστόρημα.Σε αυτό αναπαρίστανται η ζωντανή καθημερινή πραγματικότητα,η ζωή των απλών ανθρώπων της υπαίθρου με τις ιδιοτυπίες,την ιδιαίτερη νοοτροπία που τη συνοδεύει και τα γραφικά της ήθη.

Δ.Το αστικό μυθιστόρημα στο οποίο το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στο περιβάλλον των σύγχρονων μεγαλουπόλεων με τη συνεχή ροή ανθρώπων.

Ε.Το κοινωνικό και πολιτικό μυθιστόρημα.Εδώ παρουσιάζονται όψεις των καθημερινών και επικαιρών προβλημάτων,διατυπώνονται πολιτικοί προβληματισμοί και παρουσιάζονται οι σκληρές όψεις της ζωής.

ΣΤ.Το μυθιστόρημα επιστημονικής φαντασίας που έχει ως άξονα του τις κατακτήσεις και τις προόδους της επιστήμης και τα επιτεύγματα της σύγχρονης τεχνολογίας.

Ζ.Περιπετειώδη μυθιστορήματα τέλος όπου τον πρώτο λόγο έχουν οι μακρινές εξερευνησεις και οι περιπέτειες που διαδραματίζονται σε άγνωστους τόπους.

4.ΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΙ ΜΥΘΟΙ

Ο μύθος αποτελεί μια φανταστική,πλαστική διήγηση που περιλαμβάνει στοιχεία συμβολικά ή αλληγορικά και έχει ως σκοπό του τη διδαχή.Καθε μύθος παρουσιάζεται σε δύο επίπεδα,ένα πρώτο επιφανειακό και ένα βαθύτερο εσωτερικό ή πυρηνικό.Το επιφανειακό επίπεδο αποτελεί τη ρηματική κάλυψη,το περίγραμμα και το εξωτερικό περίβλημα του μύθου ενώ το άλλο το πυρηνικό,το βαθύτερο νόημα του.

Απο την άποψη αυτή οι μύθοι είναι δυνατό να αποτελέσουν ένα πρώτης τάξεως υλικό το οποίο μπορεί να εμπλουτίσει με το παιδαγωγικό και το ηθικό του περιεχόμενο την παιδική ψυχή καλλιεργώντας παράλληλα είτε προβληματισμούς είτε μια συγκεκριμένη ηθική στάση απέναντι στη ζωή,τα προβλήματα και τις ποικίλες εκφάνσεις της.

Με βάση το περιεχόμενο και τις ιδέες τους είναι δυνατόν να διακρίνουμε ευρύτερα τους μύθους σε:

Α.Κοσμογονικούς που αναφέρονται στη δημιουργία της πλάσης.

Β.Εθνογενετικούς που σχετίζονται με την καταγωγή και την προέλευση φυλών και λαών.

Γ.Φυσιογνωστικούς στους οποίους ενσωματώνονται στοιχεία της φυσικής ζωής και του περιβάλλοντος.

Δ.Κοινωνικούς ή διδακτικούς μύθους,όπου αναπτύσσεται μια ορισμένη προβληματική γύρω από το ζήτημα των ανθρωπίνων σχέσεων.

Όταν πρόκειται για παιδιά ένας μύθος που αποδίδεται σε στίχους είναι πάντα πιο θελκτικός καθώς τέτοιες έμμετρες αποδόσεις υπηρετούν ουσιαστικά τον ποιητικό λόγο,αποτελούν συχνά επιτεύγματα του έμμετρου λόγου και καθίστανται περισσότερο ευπρόσδεκτες από την παιδική ψυχοσύνθεση.

Γενικότερα οι μύθοι δεδομένου ότι εφορμούν από πολύχρονες και διεισδυτικές διαπιστώσεις που σχετίζονται με τη συμπεριφορά των όντων του γύρω μας κόσμου και τις διαπροσωπικές σχέσεις αποτελούν πάντοτε ένα καλό τρόπο μέσα στο οποίο

μπορεί να κινηθεί και να βρεί ανταπόκριση το πνεύμα των παιδιών. Για αυτό και αποτελούν για αυτά έναν οδηγό στη ζωή καθώς ‘νομοθετούν’ πολλές φορές τη συμπεριφορά τους. Ένα ζήτημα όμως που έχει καταλυτική σημασία είναι το πρόβλημα της επιλογής τους και του λεγόμενου προσδιορισμού της ηλικίας για την οποία καθένας από τους μύθους είναι δυνατόν να είναι πιο αποδεκτός και αποτελεσματικός.

5.ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Ένα από τα πλέον αγαπητά στα παιδιά είδος έντεχνου λόγου είναι χωρίς αμφιβολία το παραμύθι. Το λογοτεχνικό αυτό είδος το οποίο πλάστηκε αρχικά από τη λαϊκή φαντασία, οδηγήθηκε στη συνέχεια σε μια καλλιτεχνική πληρότητα, συστατικά στοιχεία της οποίας είναι η ομορφιά η γοητεία που ασκεί. Τα σημαντικότερα γνωρίσματα του λογοτεχνικού αυτού είδους είναι τα ακόλουθα:

Α. Το παραμύθι αποτελεί μια διήγηση φανταστική και στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων ψυχαγωγική. Εκείνο που ενδιαφέρει δεν είναι τόσο η αληθοφάνεια αλλά σκοπός του είναι να ευχαριστήσει και να διασκεδάσει, δίνοντας στους ακροατές τη δυνατότητα να ζήσουν για λίγο σε έναν άλλο κόσμο φανταστικό και ονειρώδη. Το παραμύθι εκφράζει ελεύθερα και ανεξέλεγκτα το καθετί που τόσο η φαντασία όσο και το όνειρο μπορούν να συλλάβουν. Σε αυτό οι φυσικοί νόμοι που ρυθμίζουν τον κόσμο καταστρατηγούνται εσκεμμένα ενώ το ευτυχές τέλος της ιστορίας προσφέρει ανακούφιση στο άτομο και αναπτερώνει τις ελπίδες του εμπνέοντας ένα θετικό συναίσθημα απέναντι στη ζωή και τον κόσμο.

Β. Το παραμύθι δεν αναφέρεται σε ένα ορισμένο πρόσωπο ή σε συγκεκριμένο (ιστορικό) τόπο και χρόνο. Τα παραμύθια αρχίζουν συνήθως με συγκεκριμένες φράσεις (‘Μια φορά και έναν καιρό’, ‘Καποτε σε μια χώρα ή σε έναν τόπο ήταν ένας...’) ενώ όταν γίνεται αναφορά στο όνομα του κεντρικού προσώπου ή των άλλων πρωταγωνιστών της ιστορίας τα ονόματα αυτά δεν είναι αντλημένα από κάποιο ιστορικό παρελθόν. Είναι μάλλον συμβολικά πλασμένα με τρόπο ώστε να εκφράζουν την ψυχολογία του κάθε προσώπου σε συνάρτηση με τα εξωτερικά του γνωρίσματα τα οποία κατέχουν τις περισσότερες φορές μεγάλη σημασία ως προς την εξέλιξη της πλοκής.

Γ. Το παραμύθι δεν προβάλλει διδακτικούς στόχους με την πιο στενή έννοια και αυτό αποτελεί στοιχείο διαφοροποίησης του από το μύθο ή την παροιμία. Βασικό του πρόταγμα είναι η ευχαρίστηση που δίνει στον ακροατή μέσω του λόγου. Βέβαια στο τέλος των περιπετειών συνήθως έρχεται η ηθική δικαίωση και η νίκη του ήρωα που ξεπερνά τις δυσκολίες αλλά πρωτίστως αποβλέπει στην ευχαρίστηση δια της ανάγνωσης και στην ψυχαγωγία που αντλείται μέσα από την αφήγηση.

Δεν πρέπει όμως να λησμονούμε σε σχέση με το παραμύθι πως καθώς αποτελεί γέννημα του προφορικού λόγου στην περίπτωση που εκφωνείται, μόνο μια ζωντανή και παραστατική διήγηση μπορεί να το κάνει να επενεργήσει αποτελεσματικά στην ψυχή του ακροατή.

6.Η ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Στα παιδιά από την ηλικία των 10 ετών και έπειτα αρχίζει να ξυπνά το ενδιαφέρον να γνωρίσουν μακρινούς και άγνωστους τόπους. Το σχολείο δεν είναι σωστό να μην ανταποκρίνεται σε αυτή την εσωτερική παρώθηση του παιδιού και το μάθημα της γεωγραφίας αποτελεί συχνά το πρώτο ερέθισμα.

Η ταξιδιωτική λογοτεχνία έχει να παρουσιάσει μιαν όχι ευκαταφρόνητη παραγωγή, τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά. Η δυσκολία βρίσκεται στο γεγονός ότι τα κείμενα αυτά δε γράφτηκαν στο σύνολό τους με σκοπό να απευθυνθούν σε παιδιά. Ο συγγραφέας βιβλίου ταξιδιωτικών εντυπώσεων επομένως είναι απαραίτητο να γνωρίζει ότι διαφορετικά στοιχεία εντυπωσιάζουν το παιδί και τον ενήλικο. Για αυτό τα κείμενα πρέπει να είναι περισσότερο ζωντανά και εποπτικά και να συνοδεύονται

με έγχρωμες εικόνες. Τέλος οι σχολιασμοί θα πρέπει να είναι πιο σύντομοι και σπανιότερες οι εμβασύνσεις. Οι συσχετισμοί αραιότεροι και πάντα στηριγμένοι σε αυτά που ξέρει το παιδί.

7.ΤΟ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

Αν θεωρηθεί πως αποτελεί δύσκολο εγχείρημα να γράψει κανείς ένα λογοτεχνικό έργο που προορίζεται για παιδιά είναι άπειρα πιο δύσκολο να συνθέσει ένα κείμενο που να έχει επιστημονική υφή. Τα παιδιά είναι ευνόητο πως δεν διαθέτουν ούτε τις εμπειρίες ούτε τις πνευματικές υποδομές των ενηλίκων διαθέτουν ενώ σπάνια είναι εξοπλισμένα με τον γλωσσικό πλούτο που είναι αναγκαίος για τέτοιου είδους προσλήψεις. Έτσι αναπόδραστα καθετί που απευθύνεται σε αυτά πρέπει να έχει απλότητα να είναι, εποπτικό και συγκεκριμένο, και να βασίζεται στις ατομικές εμπειρίες που η ζωή τους έχει παρέχει ως εκείνη τη στιγμή. Επιπρόσθετα οι επιστημονικές πληροφορίες πρέπει να παρέχονται με ευχάριστο και διασκεδαστικό τρόπο που θα αποκλίνει από τις αυστηρές επιστημονικές απαιτήσεις η την ορολογία που χρησιμοποιείται.

8.ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Η αμεσότητα του λόγου στο παιδικό θέατρο είναι αναγκαιότερη, η κίνηση πρέπει να είναι κυρίαρχη και η ανάγκη για τη δημιουργία μιας εύθυμης διάθεσης περισσότερο επιτακτική. Είναι εύλογο πως στα παιδιά αρέσει πιο πολύ η κωμωδία ή η σάτιρα, τα ενθουσιάζει το γκροτέσκο και η κωμική υπερβολή. Τα δραματικά θέματα δεν κεντρίζουν ιδιαίτερα το ενδιαφέρον τους.

Στην πραγματικότητα του το παιδικό θέατρο είναι δυνατό να πάρει τρεις διαμορφώσεις:

A.ΘΕΑΤΡΟ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ, που γράφεται και ερμηνεύεται από ενήλικες.

B.ΘΕΑΤΡΟ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ, όταν το έργο γράφεται από ενήλικες αλλά η ερμηνεία και η διανομή ρόλων αναλαμβάνεται από παιδιά.

Το πλεονέκτημα που εμφανίζουν οι παραπάνω περιπτώσεις είναι ότι τα έργα γράφονται από συγγραφείς που κατέχουν την τέχνη του δραματικού λόγου, μειονεκτεί όμως στο ότι τα παιδιά δέχονται το έργο έτοιμο από έξω. Όταν τα ίδια τα παιδιά όμως λαμβάνουν μέρος και παίζουν σε μια θεατρική παράσταση, το γεγονός αυτό παρέχει σε αυτά τη μοναδική δυνατότητα συναισθηματικής έκφρασης ενώ παράλληλα καθίσταται εφικτή η ανακάλυψη νέων κατευθύνσεων που λειτουργούν με τρόπο ώστε να επιτευχθεί η αυτοδυναμία της προσωπικότητάς τους.

Γ.ΘΕΑΤΡΟ ΑΠΟ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ. Αποτελεί μια πιο προωθημένη μορφή. Το έργο γράφεται από τα ίδια τα παιδιά και παίζεται από αυτά. Το θέατρο αυτό είναι αναντίρρητα ένα θαυμάσιο μέσο για γίνουν αντιληπτές και πιο καθαρές οι σχέσεις ανάμεσα στους ανθρώπους. Στηριγμένο πάνω στο παιχνίδι της αλληλεπίδρασης το θέατρο που έχει αυτά τα χαρακτηριστικά δίνει στο παιδί τη δυνατότητα να συνειδητοποιήσει τις ανάγκες του και τη θέση του μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Τέλος παρέχει τη δυνατότητα να τοποθετεί σωστά τον εαυτό του απέναντι στις καταστάσεις και να εκμεταλλεύεται στο έπακρο τις πνευματικές του ικανότητες και τη φαντασία του.

9.ΤΟ ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟ

Ανέκαθεν άρεσε στα παιδιά να κατασκευάζουν μόνα τους ομοιώματα ανθρώπων η και ζώων και να παίζουν μαζί τους. Η κατασκευή τους έκανε να ενεργοποιούνται εσωτερικές δημιουργικές δυνάμεις και η απασχόληση με αυτές πέρα από την επιφανειακή ευχαρίστηση υποβοηθούσε στο ζύπνημα και τη φυσιολογική ανάπτυξη του ενστίκτου. Τα βασικά στοιχεία του κουκλοθεάτρου είναι η κίνηση και η τεχνική της καρικατούρας.

Ιδιαίτερη αναφορά σε αυτό το σημείο θα πρέπει να γίνει και στο θέατρο σκιών (Καραγκιόζης) το οποίο συνδέεται άρρηκτα με τον ελληνικό χώρο και αποτελεί

σημαντικό πολιτισμικό στοιχείο. Οι διάφοροι τύποι, ο καθένας με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του οι οποίοι παίζονται πάνω στο πανί εξακολουθούν να συγκινούν τις ψυχές των παιδιών παρέχοντας σε αυτά πλήθος από συναισθηματικά ερεθίσματα

10. ΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Μια επισκόπηση των ειδών της παιδικής λογοτεχνίας δεν θα πρέπει να παραλείψει να κάνει αναφορά στη μελοποιημένη ποίηση. Το παιδικό τραγούδι περιλαμβάνει τους δικούς του νόμους και οφείλει να διακρίνεται από απλότητα, και εύθυμη διάθεση. Για το λόγο αυτό:

Α. Είναι προτιμότερα τα απλά μουσικά μέτρα, ιδίως όταν τα τραγούδια απευθύνονται σε μικρότερες ηλικίες

Β. Καλό είναι να αποφεύγεται η εναλλαγή πολλών μουσικών κλιμάκων

Γ. Ο ρυθμός είναι αναγκαίο να είναι σύντομος και χαρούμενος ώστε να μεταδίδεται το συναίσθημα της αισιοδοξίας και της χαράς της ζωής

Δ. Το τραγούδι ή η μουσική δεν θα πρέπει να καταλαμβάνουν μεγάλη διάρκεια. Τα συναισθήματα της κόπωσης και της ανίας παρουσιάζονται με μεγαλύτερη οξύτητα στην παιδική ηλικία όπου τα ενδιαφέροντα εναλλάσσονται αρκετά γρήγορα και η συγκέντρωση της προσοχής για μεγάλο χρονικό διάστημα καθίσταται προβληματική.

Ε. Τέλος καλό είναι να γίνεται λογισμένη και σε κατάλληλα σημεία χρήση της επανάληψης των ιδίων μοτίβων.

3. ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

“Ω, τί μαγική ώρα, όταν ένα παιδί αντιλαμβάνεται για πρώτη φορά πως μπορεί να διαβάσει τυπωμένες λέξεις. Για κάμποσο διάστημα η Φράνσου διάβαζε συλλαβιστά τα γράμματα, πρόφερε τον ήχο τους και μετά έβαζε τους ήχους όλους μαζί για να σχηματίσει μια λέξη. Μια μέρα όμως κοίταξε μια σελίδα και η λέξη ‘ποντικός’ πήρε στη στιγμή τη σημασία της. Η Φράνσου κοίταξε τη λέξη και η εικόνα ενός γκριζού ποντικού πέρασε από το μυαλό της. Το φράγμα ανάμεσα στον ξεχωριστό ήχο κάθε γράμματος και τη συνολική σημασία της λέξης έπεσε, και η τυπωμένη λέξη έπαιρνε αμέσως έννοια με μια γρήγορη ματιά. Διάβασε μερικές σελίδες βιαστικά και σχεδόν αρρώστησε από την υπερδιέγερση. Ηθελε να ξεφωνίσει. Μπορούσε να διαβάσει!... Μπορούσε να διαβάσει!!

Από τη στιγμή εκείνη το διάβασμα έκανε ολόκληρο τον κόσμο της. Δεν θα ένιωθε πια μοναξιά. Φίλοι της έγιναν τα βιβλία και εύρισκε πάντα ένα που ταίριαζε στη διάθεση της στιγμής” (Μπέτυ Σμίθ, ΕΝΑ ΔΕΝΤΡΟ ΜΕΓΑΛΩΝΕΙ ΣΤΟ ΜΠΡΟΥΚΛΥΝ)

Το παραμύθι, που υπήρξε αρχικά δημιούργημα της προφορικής παράδοσης ίσως είναι το αρχαιότερο είδος του έντεχνου λόγου και διαμόρφωσε με την πάροδο του χρόνου ορισμένα σταθερά χαρακτηριστικά γνωρίσματα που αφορούν τη δομή και την τεχνική του. Τα στοιχεία αυτά πάντοτε εξέφραζαν τα πλαίσια της κάθε εποχής η οποία επενεργούσε με συγκεκριμένους τρόπους πάνω στις ανάγκες των ανθρώπων υπαγορεύοντας την ανάγκη πλασίματος των παραμυθικών διηγήσεων. Στο βαθμό που άλλαζαν οι γενικότερες συνθήκες της ζωής το παραμύθι τροποποιούσε και αυτό με τη σειρά του την ιδιαίτερη μορφή του. Διαφορετικά ήταν τα παραμύθια που διαμορφώθηκαν κατά το Μεσαίωνα από εκείνα που αναγγέλουν τη χαρραγή της νέας εποχής.

Η γοητεία του παραμυθιού γενικότερα συνίσταται στο πολύ απλό γεγονός ότι παρουσιάζει ορισμένους συμβολισμούς και αλληγορίες με τρόπο γενικά αποδεκτό και εκφράζει καταστάσεις με τις οποίες ένα παιδί είναι δυνατόν να ταυτιστεί και να προβληματιστεί. Το παραμύθι αποδεικνύει τη χρησιμότητά του όχι μόνο με το να βοηθά τους μικρούς αναγνώστες να ξαναβρούν την ψυχική τους ισορροπία αλλά και

διότι τους στηρίζει ωστε να υπερκεράσουν με τρόπο απλό και ευχάριστο τις δυσκολίες προσαρμογής στον κόσμο των ενηλίκων, που παρουσιάζεται στα μάτια τους ως ένας κόσμος ετερόκλητος και χαοτικός.

1. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Αναμφίβολα υπάρχουν ορισμένες διηγήσεις παραμυθιών που με την υποβλητικότητά τους έχουν παραμείνει ως τις μέρες μας κλασικές ωστόσο λίγοι θα ήταν σε θέση να διαφωνήσουν με την άποψη πως σήμερα πάρα πολλοί από τους παραδοσιακούς όρους γένεσης και ευδοκίμησης του παραμυθιού έχουν εκλείψει τελείως με κυριότερον από όλους την ύπαρξη ενός συλλογικού πνεύματος που έδενε τα άτομα με συγκεκριμένους όρους και νοοτροπίες ζωής. Πέρα από αυτό ζούμε σε εποχές κατά τις οποίες πολλοί από τους παραδοσιακούς θεσμούς τίθενται διαρκώς υπό αμφισβήτηση, ενώ η επέλαση της τεχνολογικής προόδου αλλάζει συνολικά και καθημερινά όλες τις όψεις του σύγχρονου βίου. Το γεγονός αυτό έχει ως συνέπεια να υποκαθίσταται το μαγικό στοιχείο των παραμυθιών και να υποβαθμίζεται ο ρόλος του.

Υπ' αυτές τις συνθήκες θα μπορούσε να ισχυριστεί κάποιος πως η βασιλεία του παραμυθιού έχει πια λήξει ή βρίσκεται προς το τέλος της. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να έχει βάση αν δεν μας διέψευδε και δεν μας επανέφερε στην αφετηρία μας η Ψυχολογία η οποία βεβαιώνει ότι το παιδί για να γίνει ενήλικος θα πρέπει να αναδράμει όλη την πορεία του ανθρώπινου γένους και έτσι να περάσει από τα εκείνα τα στάδια του ανιμισμού και των φαντασιώσεων που εκφραστής τους είναι το παραμύθι.

Οι συγγραφείς των συγχρονων παιδικών παραμυθιών δεν είναι δυνατόν να αγνοούν τα συγκεκριμένα δεδομένα όπως δεν πρέπει να αγνοούν βέβαια και τη δομή του δοκιμασμένου μέσα στους αιώνες λαϊκού παραμυθιού. Φαίνεται να υπάρχει μια κατευθυνση όμως αναπροσανατολισμού σε νέες βάσεις. Την ίδια στιγμή εκείνοι που αναλαμβάνουν το έργο να συγγράψουν σύγχρονα παραμύθια είναι απαραίτητο να διαθέτουν ένα ιδιαίτερο ταλέντο, ωστε να δημιουργηθούν έργα βιώσιμα, αποδεκτά από τα παιδιά και ανθεκτικά στο χρόνο.

Προτού όμως αποτιμήσουμε τις αλλαγές και καταγράψουμε τις νέες μορφές που λαμβάνει το παραμύθι στις μέρες μας είναι πρώτα απαραίτητο μιας και απευθύνεται σε παιδιά μιας ορισμένης ηλικίας να καταγράψουμε τα γνωρίσματα που συνδέονται με τα παιδιά που εντάσσονται σε αυτή την ομάδα. Με αυτό τον τρόπο, αν τα έχουμε στο νου η έκθεση της πραγμάτευσής μας παρακάτω θα λάβει περισσότερο σαφή μορφή και θα συνδεθεί καλύτερα με το αντικείμενο της διαπραγμάτευσής μας. Μολονότι παραμύθια διαβάζουν όλοι πρέπει να αναγνωρίσουμε πως αυτά προορίζονται τουλάχιστον στη μεγάλη τους πλειοψηφία για παιδιά που βρίσκονται στο όριο της νηπιακής ηλικίας τα χαρακτηριστικά της οποίας μπορούν να συνοψιστούν στα παρακάτω:

- Εξαρση του συναισθήματος του εγώ
- Υπαρξη αντίθεσης ανάμεσα στη βούληση του εγώ και στις θελήσεις των άλλων
- Τάση για επίδειξη και επιζήτηση της επιδοκίμασίας των άλλων.
- Ορμή για μίμηση
- Τάση προσήλωσης σε ένα πρόσωπο
- Υπαρξη περιέργειας και προβολή ερωτήσεων
- Τάση ανθρωπομορφισμού ή γενικότερα ανιμισμού
- Κυριαρχία της φαντασίας
- Ανάπτυξη της κινητικότητας
- Βαθμιαία ανάπτυξη της προσοχής
- Εγωκεντρισμός και συγκρητισμός της σκέψης

--Μυθοπλασία

--Συναισθηματική φόρτιση των περιγραφών

--Ασάφεια στην αίσθηση του χώρου και του χρόνου

2.ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΝΟΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΠΑΡΑΜΥΘΙΟΥ

Για να προσεγγίσουμε τα γνωρίσματα τα οποία αποτελούν βασικά συστατικά σε ένα σύγχρονο παραμύθι είναι ανάγκη να επικαλεστούμε τις αρχές τόσο της Αισθητικής της Παιδαγωγικής και της Ψυχολογίας.Με λίγες λέξεις,κάτι τέτοιο σημαίνει πως το έντεχνο αυτό είδος του λόγου έχει μια βαθύτερη αποστολή μέσα στις νέες συνθήκες της τεχνολογικής εποχής που ζούμε.

Χωρίς να υποβαθμίζει το σπουδαίο ρόλο του εμπλουτισμού του συναισθηματικού κόσμου μέσα απο καλλιτεχνικές δημιουργίες,οφείλει παράλληλα να βοηθήσει το παιδί να γνωρίσει καλύτερα τη ζωή μέσα απο μια ποικιλία διαφορετικών ιστοριών ,να το παρωθήσει προκειμένου να αποβεί δημιουργικός συντελεστής στην περαιτέρω καλύτερευση του κόσμου.Κάτι τέτοιο είναι δυνατό να επιτευχθεί μόνο μέσα απο μια συνεχή διαδικασία αυτοβελτίωσης και και αποδοτικότερης συνεργασίας με τους ομοίους του.Ως προς αυτό,τα παιδικά βιβλία γράφονται όχι μόνο για την πνευματική καλλιέργεια των παιδιών,αλλά και για να μορφώνουν χαρακτήρες.Με αυτό τον τρόπο τα συνδράμουν ωστε να βρούν το σωστό δρόμο για τον αληθινό προορισμό του ανθρώπου.

Ενα σύγχρονο παραμύθι λοιπόν για να είναι κατάλληλο οφείλει να τηρεί ορισμένους όρους ανάμεσα στους οποίους μπορούμε να ξεχωρίσουμε τους παρακάτω:

Α.Να είναι προσαρμοσμένο στον γλωσσικό πλούτο του παιδιού.

Γνωρίζουμε πως ο γλωσσικός κόσμος του παιδιού οικοδομείται σιγά-σιγά,μεσα από άπειρες επαφές με το γύρω κόσμο,που επιτρέπουν μεγάλο αριθμό συγκρίσεων και συσχετίσεων.Ετσι,τα λογοτεχνικά κείμενα του είδους για το οποίο κάνουμε αναφορά δεν πρέπει να απομακρύνονται απο το βασικό λεξιλόγιο που χρησιμοποιεί η κάθε ηλικία.Προκειμένου για το παραμύθι είναι λογικό να προτιμηθούν συγκεκριμένες μορφές λόγου όπως για παραδειγμα η χρήση αποκλειστικά των κύριων προτάσεων ενώ η σύνδεση και η διάρθρωση των νοημάτων οφείλει να επιτυγχάνεται μεσα απο παρατακτικό και όχι με υποτακτικό τρόπο.

Β.Να είναι προσαρμοσμένο στο γνωσιολογικό πλούτο του παιδιού.

Η οικοδόμηση όλων των εμπειριών εξασφαλίζεται όχι με αυθαίρετο τρόπο αλλά πάντα σε συνάρτηση με τον γύρω κόσμο του παιδιού.Ετσι λοιπόν ο,τι διαβάξει θα πρέπει να ανταποκρίνεται στο επίπεδο γνώσεων που έχει ήδη αποκτήσει και δεν θα πρέπει να εμφανίζει ιδιαίτερα μεγάλο βαθμό πολυπλοκότητας.Με αυτό τον τρόπο η πρόσληψή του καθίσταται περισσότερο εύκολη ενώ μπορεί να επιδράσει περισσότερο άμεσα στο συναισθηματικό του κόσμο.

Γ.Να ικανοποιεί την ανάγκη του παιδιού για κίνηση.

Η ανάγκη για κίνηση είναι στενά δεμένη με την ανάγκη του παιδιού για ζωή.Η 'ακίνησία' ή η στατικότητα ενός κειμένου δεν μπορεί να αποτελέσει παράμετρο που θα μπορούσει να αγγίξει συγκινησιακά τον αναγνώστη ενός παραμυθιού.Για το λόγο αυτό το σύγχρονο παραμύθι ικανοποιεί τις συγκεκριμένες αξιώσεις συνήθως μεσα απο τη γρήγορη εναλλαγή των καταστάσεων και των γεγονότων που πραγματοποιούνται μέσα στο χώρο και το χρόνο.Ετσι είναι σε θέση να κινητοποιήσει το ενδιαφέρον και τη φαντασία της παιδικής ψυχής.

Δ.Να ικανοποιεί την ανάγκη για χαρά και εύθυμη διάθεση.

Βασικό συστατικό της συμπεριφοράς των μικρών ηλικιών είναι το παιχνίδι και η έκφραση χαρούμενων συναισθημάτων.Το στοιχείο αυτό είναι βασικό αφού αποτελεί μέτρο του κατά πόσο μπορεί να ενδυναμωθεί μια διάθεση που θα προετοιμάζει την ομαλή προσαρμογή με το περιβάλλον καθιερώνοντας επίπεδα δεκτικότητας πάνω στα

οποία θα οικοδομηθούν οι νέες γνώσεις και οι εμπειρίες του περιβάλλοντος. Το σύγχρονο παραμύθι επομένως πρέπει να καλλιεργεί την αισιοδοξία και να προάγει το κλίμα της ψυχικής ευφορίας.

Ε. Να μην προκαλεί ισχυρές, συγκλονιστικές συγκινήσεις.

Είναι γνωστό ότι στα πρώτα ιδιαίτερα χρόνια της ζωής του το παιδί αρέσκεται να βρίσκεται στο ίδιο περιβάλλον, οι οπτικές και ακουστικές του παραστάσεις, να μη διαφέρουν ή μια από την άλλη, ενώ κάθε απότομη μεταβολή το αναστατώνει διαταράσσοντας καταλυτικά τον συναισθηματικό του κόσμο. Κάτι τέτοιο φυσικά δε σημαίνει πως το παιδί δεν πρέπει να γνωρίσει μέσα από τον έντεχνο λόγο και την άσχημη πλευρά της ζωής. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να το συνδράμει θετικά ώστε να προσαρμοστεί μέσα στις καταστάσεις, όμως παρόλα αυτά η γραφή πρέπει να κρατιέται σε έναν ήπιο τόνο και μέσα σε μια ατμόσφαιρα γαλήνης και ηρεμίας. Το σύγχρονο παραμύθι αποφεύγει να δημιουργεί αγωνίες και υπαρξιακά άγχη και προσπερνά ακόμα και τα τραγικά θέματα με αυτοσυγκράτηση.

ΣΤ. Να είναι απλό, παραστατικό, εποπτικό.

Η απλότητα αφορά τα εκφραστικά μέσα, τη διατύπωση των εννοιών, τη δομή και τις δραματικές καταστάσεις γύρω από τις οποίες εξυφαίνεται η πλοκή της συγκεκριμένης ιστορίας. Ο γλωσσικός τύπος πρέπει να είναι οικείος στο παιδί, να αποτελεί τμήμα του λεξιλογίου που χρησιμοποιεί. Επιπροσθέτως, η δομή του παραμυθιού καλό είναι να μην παρουσιάζει συχνές αναδρομικές αφηγήσεις (θα ήταν προτιμότερο αυτές να απουσιάζουν τελείως) ή παρένθετα επεισόδια έτσι ώστε η διαπόρευση μέσα στο λόγο και στο μύθο να γίνεται ομαλά και με τρόπο απρόσκοπτο.

Ζ. Να καλλιεργεί τα αισθήματα της ευγένειας και να δημιουργεί ισχυρές παρορμήσεις για πράξεις ανώτερες.

Το σύγχρονο παραμύθι δεν έχει ως σκοπό μόνο να διασκεδάξει αλλά και να κάνει ικανό το παιδί να συνειδητοποιεί την πραγματικότητα, να συλλαμβάνει στο βαθμό που κάτι τέτοιο είναι δυνατό το γενικότερο πνεύμα και τον παλμό της εποχής του, και επίσης να καλλιεργεί την ευαίσθησία του σε ζητήματα που αφορούν το κοινωνικό και πολιτισμικό ή φυσικό περιβάλλον. Το παραμύθι όμως που θέλει να πετύχει τους συγκεκριμένους στόχους αποφεύγει να παραδίδει 'μαθήματα' που λαμβάνουν τη στείρα μορφή ενός στενού διδακτισμού. Το συμπέρασμα ή το δίδαγμα θα ήταν καλύτερα να προκύπτει με αβίαστο τρόπο από την ίδια την εξέλιξη του μύθου ως αποτέλεσμα μιας ελευθέρης και δημιουργικής διαδικασίας. Αναφορικά με αυτό το ζήτημα, η ηθικότητα, ο αλτρουισμός, η αλληλεγγύη καθώς και άλλες κοινωνικές αξίες είναι δυνατόν να λειτουργήσουν εποικοδομητικά στις ψυχές των παιδιών μέσα από τη δημιουργία ηρώων που η δράση τους μπορεί να καταστεί πρότυπο σε βαθμό ώστε να εμπνεύσουν την πίστη σε ανώτερες πράξεις γαλουχώντας με έναν πιο ελεύθερο τρόπο την παιδική συμπεριφορά.

Η. Να αυξάνει το βαθμό της κοινωνικότητας και της συνεργασίας ανάμεσα στους ανθρώπους.

Οι συγγραφείς των σύγχρονων παραμυθιών κατανοώντας πως από την πρώτη ηλικία πρέπει να οικοδομούνται αρχές οι οποίες θα ενώνουν τους ανθρώπους σε μια σειρά από δράσεις, συνηθίζουν να δημιουργούν ιστορίες και μύθους που εστιάζουν σε μια εξωστρεφή διάθεση καταπολεμώντας την τάση για απομόνωση. Στον ίδιο βαθμό καταπολεμούν και το αίσθημα του εγωισμού και της ατομικότητας που περιχαρακώνει τον άνθρωπο μέσα σε στενά πλαίσια απομακρύνοντας τον από τους συνανθρώπους του. Οι ιδέες αυτές αν ενσταλαχτούν στην παιδική ψυχή από μια πρώιμη ηλικία είναι σε θέση να λειτουργήσουν ως καθοδηγητικός μάντας στην παραπέρα πορεία τους.

Θ. Να κάνει το παιδί να συνειδητοποιήσει ότι όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι μεταξύ τους

και έχουν τα ίδια ακριβώς δικαιώματα στη ζωή.

Το γεγονός αυτό έχει μεγάλη σημασία αφού καλλιεργεί στο παιδί απο πολύ νωρίς μια δημοκρατική αντίληψη και προσφέρει τη δυνατότητα να κατανοήσει σε μια πρόωμη φάση τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του πολίτη.Επίσης καταπολεμά τη ρατσιστική διάθεση και παρέχει τη δυνατότητα της αρμονικής συνύπαρξης με τους άλλους πέρα απο αυθαίρετες διακρίσεις που χωρίζουν και δημιουργούν φράγματα στην επικοινωνία ανάμεσα τους ανθρώπους.

I.Να τονίζει τη σημασία της υπευθυνότητας και της εργασίας.

Τα δύο αυτά στοιχεία υπογραμμίζουν το στοιχείο της ωριμότητας το οποίο πρέπει να καλλιεργηθεί απο μια μικρή ακόμα ηλικία.Μόνο με τον τρόπο αυτό το παιδί θα είναι σε θέση να αναπτύξει μια στάση που θα ευνοεί ωστε να εγερθούν αξιώσεις τόσο για τη δράση του ίδιου όσο και εκείνης των άλλων.Παράλληλα θα είναι σε θέση να θέτει στόχους τους οποίους θα αγωνίζεται να κατακτήσει μέσα απο τη συστηματική προσπάθεια και την απουσία της φυγοπονίας.

ΙΑ.Να εξαιρεί το υψηλό ιδανικό της ειρήνης και της συνεργασίας ανάμεσα στους λαούς με παράλληλη καταδίκη του πολέμου.

Κάτι τέτοιο επιτυγχάνεται με την απάλειψη των διαφορών ανάμεσα στα έθνη και μεσω της κατανόησης των καταστροφικών συνεπειών που προκαλούν οι πολεμικές συρράξεις.

ΙΒ.Να παρουσιάζει το ιδανικό μιας καλύτερης κοινωνίας (η τάση των σύγχρονων παραμυθιών είναι να αναπαριστούν μια κοινωνία στην οποία οι πρωταγωνιστές των ιστοριών δεν αξιολογούνται με βάση τα αποκτήματά τους ή τα υλικά αγαθά)

ΙΓ.Να κρατούν το αίσιο τέλος το οποίο περα απο τις όποιες δυσκολίες ή συγκρούσεις κατοχυρώνει την ηθική δικαίωση του κεντρικού ήρωα.

3.ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙΩΝ

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω είναι εύκολο να προχωρήσουμε σε μία κατηγοριοποίηση των θεμάτων με τα οποία καταγίνονται και ασχολούνται τα σύγχρονα παραμύθια.Κοινό γνώρισμα όλων είναι η άντληση των θεμάτων τους στ βάση ζητήματων που εμπίπτουν στους άμεσους τομείς της καθημερινότητας των ατόμων και οριοθετούν τη σύγχρονη δράση σε μια σειρά απο επίπεδα.Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί πως σε αντίθεση με τα παραμύθια παραδοσιακού τύπου το προσωπικό στοιχείο και τα ατομικά βιώματα του συγγραφέα αναφορικά με τη σύνθεση μιας ιστορίας παίζουν αρκετά συχνά μεγαλύτερο ρόλο.

Ετσι μια κατάταξη με βάση το περιεχόμενο τους θα περιλάμβανε παραμύθια με κοινωνικά θέματα,με θέματα που εστιάζουν στη σύγχρονη οικολογική ανισοροπία και την καταστροφή του περιβάλλοντος,ιστορίες που εφάπτονται στις σχέσεις μεταξύ των ατόμων ή των δύο φύλων και ζητήματα που συνδέονται με τη χρήση των επιστημονικών ανακαλύψεων και των νέων τεχνολογιών.Κοντά σε αυτά δεν θα πρεπε να παραλείψουμε να αναφέρουμε το γεγονός πως μια σύγχρονη τάση περιλαμβάνει τις διασκεύες παλαιών παραμυθιών ενώ ορισμένες φορές επιχειρείται η υπονόμηση του ρεαλιστικού στοιχείου,γεγονός το οποίο φέρνει πιο κοντά το παραμύθι προς το παιδικό μυθιστόρημα.Το παραμύθι που έχει ως άξονα του κοινωνικά ζητήματα με πλάγιο τρόπο προβαίνει αρκετά συχνά σε μια αμφισβήτηση της ισχύουσας κατάστασης των πραγμάτων δίνοντας έμφαση στην παρέμβαση του ανθρώπινου παράγοντα για την εξεύρεση ικανοποιητικών λύσεων.

4.ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Βασικό στοιχείο των παιδικών παραμυθιών είναι οι εικόνες που συνοδεύουν τον έντεχνο λόγο και κάνουν περισσότερο εύληπτο το κείμενο,οξύνοντας παράλληλα την αισθητική του αποτίμηση.Σήμερα θεωρείται πραγματικά αδιανόητη η κυκλοφορία ενός παιδικού βιβλίου το οποίο δεν θα συνοδεύεται απο τις αντίστοιχες εικόνες που

τονίζουν τα επιμέρους στοιχεία της πλοκής. Το ζήτημα της εικονογράφησης όμως παρουσιάζει μια σειρά επιμέρους στοιχεία τα οποία πρέπει να ελεγχθούν πριν από την έκδοση και κυκλοφορία ενός σύγχρονου παραμυθιού.

Πρώτα απο όλα πρέπει να υπάρχει άμεση σχέση της εικόνας με το κείμενο χωρίς το ένα απο τα δύο στοιχεία να υπονομεύει το άλλο, αλλά αντίθετα να δημιουργούν ένα ενιαίο και αδιάσπαστο ύφος που θα δίνει και το γενικότερο χαρακτήρα του βιβλίου. Επιπρόσθετα η εικονογράφηση λειτουργεί έτσι ώστε να βοηθάει το παιδί να γνωρίσει τον κόσμο. Ως προς αυτό, η εικόνα που εικονογραφεί ο καλλιτέχνης εφάπτεται με τη γνώμη που το παιδί απο μόνο του θα μπορούσε να σχηματίσει για τους ήρωες και τα περιστατικά του έργου. Η εικονογράφηση των περισσότερων παραμυθιών στις μέρες μας είναι καλαίσθητη και επιτείνει την προσληπτικότητα του παιδιού χωρίς να υπονομεύει την ανάγκη του για επικοινωνία.

Τέλος μεγάλη αξία έχει το γεγονός οτι η εικόνα στα σύγχρονα παραμύθια λειτουργεί και ως 'αυτοδημιουργία' του παιδιού με την έννοια πως το στηρίζει στην προσπάθειά του να καθορίσει με βάση αυτό που αντικρίζει το δικό του αισθητικό κώδικα επικοινωνίας με τον κόσμο. Το στοιχείο αυτό βοηθά το παιδί αφενός να οριοθετήσει το δικό του επίπεδο αντίληψης και στη συνέχεια να το επεκτείνει πλουτίζοντας το συναισθηματικό του κόσμο.

Συγκεφαλαιώνοντας και ύστερα απο όσα αναφέρθηκαν τόσο η εικόνα όσο και ο λόγος στα σύγχρονα παραμύθια:

A. Εμφανίζουν την τάση να συστοιχούν με την πνευματική ηλικία των παιδιών και τις ξεχωριστές τους ανάγκες.

B. Υποβοηθούν την επικοινωνία και την πρόσληψη του μύθου αφού παρέχουν στοιχεία πληροφόρησης και ερμηνείας της ιστορίας που (τους) διαβάζουν.

Γ. Παρουσιάζουν αφηγηματικό δυναμισμό προσφέροντας τα ερεθίσματα για παραπέρα δημιουργικές συλλήψεις που ενδυναμώνουν την αντιληπτική τους ικανότητα.

Δ. Περιέχουν στοιχεία δραματικά και ποιητικά μαζί ώστε να ικανοποιούν τόσο την ανάγκη για κίνηση όσο και αυτή του ποιητικού αναστοχασμού γύρω απο κάποιο θέμα.

Ε. Όπως αναφέρθηκε ικανοποιούν τις αισθητικές ανάγκες και προάγουν την αισθητική καλλιέργεια.

5. ΣΤΟΧΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΑ.

Τα σύγχρονα παραμύθια ακολουθώντας τις νεότερες εξελίξεις θέτουν συγκεκριμένους στόχους οι οποίοι βρίσκονται σε επαλληλία τόσο με τη διανοητική κατάσταση του παιδιού όσο και με την καλλιέργεια ενός σύγχρονου προβληματισμού που αντιστοιχεί στο γενικότερο πνεύμα της εποχής και τα προβλήματά που αναφύονται σε αυτήν.

Για το λόγο αυτό η παιδαγωγική τους αξία είναι μεγάλη αφού καλούνται απο ένα πρώιμο ακόμα ηλικιακό στάδιο να διαμορφώσουν τις τάσεις για την καλλιέργεια της προσωπικότητας και της μόρφωσης της. Αν ληφθεί μάλιστα υπόψη το γεγονός πως η πρώτη ηλικία συνοδεύει τον άνθρωπο σε όλο το διάστημα της μετέπειτα ζωής του καταλαβαίνει κανείς τη χρησιμότητα των μεσων εκείνων που μπορούν να συνδράμουν θετικά ώστε να μορφοποιήσουν τη δράση του και να τον κατευθύνουν σε ευρύτερες ατομικές και κοινωνικές επιδιώξεις.

Κανοντας λόγο για παιδαγωγική αξία εννοούμε όλες εκείνες τις κατευθύνσεις της αγωγής οι οποίες σκοπευουν σε μια αυτόνομη ψυχοπνευματική ανάπτυξη. Μεσα σε αυτό το πλαίσιο τα σύγχρονα παραμύθια:

--Είναι προσανατολισμένα στην πρόκληση συγκινησιακής φόρτισης η οποία θα καλλιεργήσει τον εσωτερικό πλούτο των παιδιών υποβοηθώντας την ωρίμανσή τους.

--Εμφανίζουν στη μεγάλη τους πλειοψηφία μια τάση απομυθοποίησης με την

υποβάθμιση της παρέμβασης εξωκοσμικών παραγόντων που παίρνουν μέρος στη δράση.

--Αποφεύγουν αναφορές σε αγριότητες που θα μπορούσαν να συγκλονίσουν την ψυχολογία του παιδιού δημιουργώντας αρνητικό αντίκτυπο η τραύματα.

--Δίνουν έμφαση σε μια σειρά απο συγκεκριμένες κοινωνικές αξίες που προσανατολίζουν θετικά το παιδί ως προς την υιοθέτηση μιας συγκεκριμένης συμπεριφοράς που ευνοεί τη συνεργασία με άλλους.

--Καλλιεργούν μια υπεύθυνη στάση η οποία είναι ευνοική ως προς την ανάληψη υποχρεώσεων και ποικίλων καθηκόντων.

--Προετοιμάζουν ψυχολογικά το παιδί ώστε να ανταποκριθεί ικανοποιητικά σε δυσκολίες οι οποίες θα προκύψουν στο μέλλον βοηθώντας το να τις διαχειριστεί αποτελεσματικά και να αποδυθεί σε μια προσπάθεια ώστε να βρεί προσοδοφόρες λύσεις στα προβλήματά του

--Αναπτύσσουν στο παιδί (μέσω της πλοκής και των ηρώων τους επιτρέποντας ταυτίσεις) τη φαντασία διευρύνοντας τους πνευματικούς και συναισθηματικούς του ορίζοντες.

--Ενσταλάζουν τις κοινωνικές αξίες της ομαδικότητας, της κοινωνικότητας και της ανθρώπινης αλληλεγγύης.

--Δίνουν τροφή για σκέψη βελτιώνοντας παράλληλα τη γλωσσική έκφραση. Σκέψη και γλώσσα είναι δύο στοιχεία τα οποία συνδέονται επομένως η ανάπτυξη του ενός συνδράμει θετικά στη βελτίωση του άλλου. Με τον τρόπο αυτό τα παιδιά γίνονται σιγά-σιγά ικανά να κατανοούν καλύτερα τη γύρω τους πραγματικότητα και να εκφράζονται σαφέστερα για τον εαυτό τους και για το περιβάλλον τους.

--Αναπαριστούν συγκρούσεις που βοηθούν τα παιδιά να οξύνουν τις νοητικές τους ικανότητες και τα προετοιμάζουν καλύτερα για τη ζωή.

4.ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΕΠΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός του Νηπιαγωγείου σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία είναι να βοηθήσει τα παιδιά να αναπτυχθούν σωματικά, συναισθηματικά, νοητικά και κοινωνικά μέσα στο πλαίσιο των ευρύτερων στόχων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το Νηπιαγωγείο, ως φορέας κοινωνικοποίησης του παιδιού (μετά την οικογένεια), θα πρέπει να εξασφαλίζει τις προϋποθέσεις ώστε τα παιδιά να αναπτύσσονται και να κοινωνικοποιούνται ομαλά και πολύπλευρα. Στο πλαίσιο αυτό κρίνεται απαραίτητη η ισότιμη ενσωμάτωση της Προσχολικής Αγωγής στον ενιαίο σχεδιασμό της εκπαίδευσης, δεδομένου ότι η Προσχολική Αγωγή αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο του εκπαιδευτικού συστήματος κάθε προηγμένης κοινωνίας και γενικευμένη αρχή.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΜΙΚΡΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Τα προγράμματα του Νηπιαγωγείου προκειμένου να έχουν τα αναμενόμενα θετικά και μακροπρόθεσμα αποτελέσματα θα πρέπει να βασίζονται : α. στη γνώση για το πώς μαθαίνουν και αναπτύσσονται τα παιδιά β. στις σχετικές θεωρητικές συζητήσεις και στα εμπειρικά δεδομένα για το σχεδιασμό κατάλληλων προγραμμάτων

Ειδικότερα: Το ενδιαφέρον των παιδιών να γνωρίσουν τον κόσμο είναι το κίνητρο για τη μάθηση. Τα παιδιά μέσα σε ένα ασφαλές και πλούσιο σε ερεθίσματα περιβάλλον εξερευνούν με τις αισθήσεις, δημιουργούν ιδέες και δομούν τη γνώση. Καθώς αναπτύσσονται οδηγούνται σε πιο σύνθετες και περίπλοκες μορφές αλληλεπίδρασης με τους συνομήλικους και τους ενήλικες που επηρεάζουν τις γλωσσικές και νοητικές τους ικανότητες. Παράλληλα χρησιμοποιούν συνεχώς τις γνώσεις που αποκτούν και τις ιδέες τους για διαφορετικούς σκοπούς και με πολλούς τρόπους. Έτσι,

αναπτύσσουν την ικανότητα προσαρμογής τους στο περιβάλλον. Διάφορα ερωτήματα και συζητήσεις ανακύπτουν κατά το σχεδιασμό προγραμμάτων γύρω από το τι είναι σημαντικό να μάθουν τα παιδιά και τότε και για το αν θα πρέπει να δίνεται έμφαση στο περιεχόμενο ή στη διαδικασία μάθησης. Στο σχεδιασμό των προγραμμάτων λαμβάνεται υπόψη η ατομικότητα κάθε παιδιού, τα ενδιαφέροντα και οι ανάγκες του, οι κοινωνικές αξίες και τα προϊόντα του πολιτισμού μας, οι προσδοκίες των γονέων και κυρίως η ανάγκη να αποκτήσουν βαθμιαία τα παιδιά τα απαραίτητα εφόδια, γνώσεις, δεξιότητες, αξίες και στάσεις, ώστε να μπορέσουν να ζήσουν δημιουργικά και ευτυχισμένα στον κόσμο. Διεθνείς οργανισμοί και φορείς εκπαίδευσης στις σχετικές οδηγίες τους τονίζουν την προτεραιότητα που πρέπει να δοθεί στην ενεργητική, βιωματική και συνεργατική μάθηση. Παράλληλα, ασκούν αυστηρή κριτική στη μάθηση αποσπασματικών και απομονωμένων γνώσεων, στην άνευ νοήματος και ενδιαφέροντος γγία το παιδί άσκηση και καλλιέργεια δεξιοτήτων και στις εξαντλητικές επαναληπτικές εργασίες. Τέλος, αναγνωρίζεται η αξία της εφαρμογής εναλλακτικών τρόπων αξιολόγησης με στόχο την υποστήριξη και την ανατροφοδότηση του προγράμματος. Ολόκληρο δε το εκπαιδευτικό έργο αποτιμάται προκειμένου να βελτιώνεται συνεχώς και να επιτυγχάνεται η επίτευξη των στόχων και η ουσιαστική ωφέλεια των παιδιών και των οικογενειών τους. για το παιδί άσκηση και καλλιέργεια δεξιοτήτων και στις εξαντλητικές επαναληπτικές εργασίες. Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο είναι ένα οργανωμένο σύστημα εργασίας το οποίο σκιαγραφεί το τι θα πρέπει να μάθουν τα παιδιά, τις διαδικασίες με τις οποίες επιτυγχάνονται οι γενικές επιδιώξεις που καθορίζονται και το τι πρέπει να κάνει ο εκπαιδευτικός και ταυτόχρονα θέτει το πλαίσιο μέσα στο οποίο πραγματοποιείται η μάθηση και η διδασκαλία. Προκειμένου δε να είναι αναπτυξιακά κατάλληλο και αποτελεσματικό για όλα τα παιδιά του Νηπιαγωγείου θα πρέπει να θέτει ρεαλιστικούς στόχους και να λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητες των παιδιών αυτής της ηλικίας να προσαρμόζεται με ευελιξία στις ανάγκες, στις ικανότητες και στις κλίσεις του κάθε παιδιού και να εξασφαλίζει την ενεργητική συμμετοχή όλων των παιδιών, όπως είναι π.χ. τα παιδιά με ειδικές ανάγκες ή τα παιδιά με ιδιαίτερες ικανότητες να παρέχει ευκαιρίες για τη στήριξη της πολιτισμικής ταυτότητας και της γλώσσας όλων των παιδιών να βασίζεται στις προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες και να συνδέει τη γνώση με την καθημερινή πρακτική στο σχολείο να ενισχύει την αλληλεπίδραση των παιδιών μεταξύ τους, τη συνεργασία με τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς των άλλων βαθμίδων και γενικά το άνοιγμα του Νηπιαγωγείου στην ευρύτερη κοινωνία να ενιαιοποιεί τη γνώση, να προάγει τη διαθεματικότητα να προκαλεί το ενδιαφέρον για τη μάθηση και να προάγει, τη γνώση, την κατανόηση και την ανάπτυξη και καλλιέργεια δεξιοτήτων, στάσεων και αξιών -να ενθαρρύνει την πρόσβαση σε ποικίλες πηγές της γνώσης, την επιλογή και τη χρήση ποικίλου υλικού την προσέγγιση και παρουσίαση διαφόρων θεμάτων με πολλούς τρόπους.να δίνει ευκαιρίες στα παιδιά να χρησιμοποιούν τις γνώσεις τους, να εξασκούν τις δεξιότητες τους και να συνεχίζουν να μαθαίνουν διαρκώς προάγοντας την αναζήτηση, την αιτιολόγηση, την κριτική σκέψη, τη λήψη αποφάσεων, τη λύση προβλημάτων -να επιτρέπει στα παιδιά να κάνουν λάθη, να μην επιδιώκει την εξασφάλιση των “σωστών ” απαντήσεων, αλλά να αξιοποιεί ανάλογα τα λάθη τους κατά το σχεδιασμό του εκπαιδευτικού έργου,να δίνει ευκαιρίες στα παιδιά να αναπτύσσουν και να εκφράζουν ιδέες και συναισθήματα με πολλούς τρόπους, όπως με το παιχνίδι, τη δραματοποίηση, τη γραφή, τη ζωγραφική, κ. ά. να ενισχύει την αυτοαντίληψη και αυτονομία -να στηρίζει το ρόλο της γλώσσας σε όλα τα προγράμματα -να αναδεικνύει το παιχνίδι ως τον πυρήνα του όλου προγράμματος,να ενσωματώνει

όπου είναι δυνατόν, την τεχνολογία στις διάφορες δραστηριότητες του προγράμματος και να αξιοποιεί ποικιλία πηγών πληροφόρησης, όπως το διαδίκτυο, να ενσωματώνει την αξιολόγηση στο πρόγραμμα, να μπορεί να ανανεώνεται συνεχώς και να ανταποκρίνεται στις μεταβαλλόμενες προκλήσεις της εποχής μας.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο προσδιορίζει τις κατευθύνσεις των προγραμμάτων σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων Γλώσσας, Μαθηματικών, Μελέτης Περιβάλλοντος, Δημιουργίας και Έκφρασης (Εικαστικά, Δραματική Τέχνη, Μουσική, Φυσική Αγωγή) και Πληροφορικής για το παιδί του Νηπιαγωγείου. Τα προγράμματα αυτά δε νοούνται ως διακριτά διδακτικά αντικείμενα και δεν προτείνονται για αυτοτελή διδασκαλία αλλά για τον προγραμματισμό και την υλοποίηση δραστηριοτήτων που έχουν νόημα και σκοπό για τα ίδια τα παιδιά. Το πρόγραμμα για την Πληροφορική εισάγει τη γνώριμία με τη χρήση του υπολογιστή ως εποπτικού μέσου διδασκαλίας και ως εργαλείου διερεύνησης και επικοινωνίας, πάντα με τη στενή βοήθεια του εκπαιδευτικού. Ειδικότερα:

A. ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ.

Το πρόγραμμα της Γλώσσας για το Νηπιαγωγείο στηρίζεται στην άποψη ότι η γνώση και η γλώσσα οικοδομούνται σταδιακά, μέσα από επικοινωνιακές σχέσεις υποστηρικτικού χαρακτήρα. Ένας από τους κεντρικούς άξονες της προσέγγισης είναι ότι τα παιδιά οικοδομούν τη γνώση κάνοντας αναπόφευκτα λάθη κατά τη διαδικασία, λάθη όμως, που η συγκεκριμένη προσέγγιση μας επιτρέπει να τα δούμε ως εκφράσεις της προσπάθειάς τους να κατακτήσουν τη γνώση. Κατά συνέπεια είναι φυσικό αυτά τα λάθη, που συνδέονται με την αναπτυξιακή πορεία των παιδιών, να γίνονται σ' ένα βαθμό αποδεκτά, αποτελώντας παράλληλα σημείο εκκίνησης του σχεδιασμού της μαθησιακής διαδικασίας που μακροπρόθεσμα στοχεύει στο ξεπέρασμά τους. Για τη σύνταξη του συγκεκριμένου προγράμματος ελήφθησαν υπόψη τα πορίσματα ερευνών και μελετήθηκαν τα σχετικά με τη γλώσσα προγράμματα και άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Σ αυτά τονίζεται ιδιαίτερα ο σημαντικός ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει το Νηπιαγωγείο στην πρόληψη της σχολικής αποτυχίας, η οποία στις μικρές ηλικίες συνδέεται κατά κύριο λόγο με την έλλειψη εξοικείωσης του παιδιού με εκφάνσεις της γλώσσας που έχουν σχέση με το γραπτό λόγο. Και αυτό, όπως είναι γνωστό, αφορά περισσότερο τα παιδιά που προέρχονται από μη προνομιούχα παιδαγωγικά και κοινωνικά περιβάλλοντα. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα θεωρούμε ότι μπορεί να συμβάλει σε μια προοπτική καλύτερης προετοιμασίας των παιδιών για την ένταξή τους σε μια κοινωνία γραπτής επικοινωνίας, όπως η σημερινή.

B. ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Τα μικρά παιδιά διαμορφώνουν, τροποποιούν και δομούν ιδέες με τη συνεχή αλληλεπίδραση με το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον. Αναπτύσσουν απλές μαθηματικές δεξιότητες με την εφαρμογή των ιδεών τους σε καθημερινές πράξεις και προβλήματα. Χειρίζονται απλές μαθηματικές έννοιες για να αντιληφθούν τη λογική καθημερινών πράξεων και προβλημάτων, ρωτούν γύρω από σχέσεις, σχέδια και ακολουθίες. Σκοπός του προγράμματος των Μαθηματικών για το Νηπιαγωγείο είναι να υποβοηθήσει τα παιδιά μέσα από βιωματικές καταστάσεις να επεκτείνουν τις πρώτες μαθηματικές γνώσεις τους και να εφαρμόζουν οικείες μαθηματικές δομές σε

νέες καταστάσεις. Να επεξεργάζονται και να αξιοποιούν νέα δεδομένα, να συγκρίνουν και να μετασχηματίζουν απλές σχέσεις και διαδικασίες με τη δοκιμή και τον έλεγχο. Να ενδιαφέρονται να επινοούν και να επιλύουν προβλήματα και να αξιοποιούν τη σύγχρονη τεχνολογία. Κατά τη διαδικασία επίλυσης προβλημάτων, ομαδικά και ατομικά, τα παιδιά αναπτύσσουν ειδικές ικανότητες όπως να συγκρίνουν και να συσχετίζουν αντικείμενα, να αντιλαμβάνονται κάποιες ιδιότητες, σχέσεις και συνδυασμούς και τέλος να μετρούν και να αναγνωρίζουν απλά σχήματα στο περιβάλλον.

Γ. ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΜΕΛΕΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Η Μελέτη Περιβάλλοντος στο Νηπιαγωγείο είναι πλαίσιο δράσης και αλληλεπίδρασης άρρηκτα συνδεδεμένο με τα βιώματα των παιδιών. Μέσα σε ένα ελκυστικό, κατάλληλα διαμορφωμένο και εμπλουτισμένο μαθησιακά περιβάλλον διαρκούς αλληλεπίδρασης μέσα στην τάξη ή και στο άμεσο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον έξω από την τάξη, προετοιμάζονται και πραγματοποιούνται ομαδικές και ατομικές δραστηριότητες. Αυτές οι δραστηριότητες ξεκινούν από τις ανάγκες και τις γνώσεις των παιδιών, ενεργοποιούν τη δημιουργικότητα, την ανταλλαγή ιδεών και οδηγούν σε νέες γνώσεις. Η Μελέτη Περιβάλλοντος στο Νηπιαγωγείο συνδέεται άρρηκτα με τη διαδικασία μάθησης εφόσον αφορά την προσέγγιση θεμάτων που ενδιαφέρουν τα παιδιά. Τα παιδιά επιλέγουν τρόπους, υλικά και μέσα προκειμένου να μελετήσουν πράγματα, φαινόμενα και γεγονότα. Βασικές γνώσεις και διαδικασίες από το χώρο των Φυσικών Επιστημών της, Γεωγραφίας, Ιστορίας, Θρησκευτικών, έννοιες της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής καθώς και στοιχεία Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας, Κυκλοφοριακής Αγωγής προσεγγίζονται διαθεματικά μέσα από δραστηριότητες που αφορούν τη Μελέτη Περιβάλλοντος. Ακόμα απλές έννοιες από τα Μαθηματικά και δραστηριότητες από τη Δημιουργία και Έκφραση εμπλέκονται αβίαστα. Παράλληλα εμπλουτίζεται η Γλώσσα, αναπτύσσεται η Επικοινωνία και αξιοποιείται στον ανάλογο βαθμό η Τεχνολογία. Οι επιδιώξεις, το περιεχόμενο και οι ενδεικτικές δραστηριότητες της Μελέτης Περιβάλλοντος για το Νηπιαγωγείο αναπτύσσονται γύρω από δυο άξονες:

1. ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ Ειδικότερα. ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ α) ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ Στο σύνθετο περιβάλλον του Νηπιαγωγείου, τα νέα κοινωνικά βιώματα που αποκτούν τα παιδιά και οι συνεπακόλουθες πολυδιάστατες γνώσεις που διαμορφώνονται ως προς την κοινωνική ζωή αποτελούν σημαντική κατάκτηση στην εξέλιξη της μαθησιακής διαδικασίας. Το παιδί είναι μέλος μιας οικογένειας, μιας συνοικίας, ενός χωριού ή μιας πόλης και βιώνει μέσα στο μικρόκοσμο του τις απαιτήσεις, τους συμβιβασμούς και τις συγκρούσεις που που συνεπάγεται η οργανωμένη κοινωνικά ζωή, αλλά τις βιώνει συνήθως μέσα στο προστατευτικό κέλυφος της οικογένειας, η οποία καταφέρνει να απορροφά τους κραδασμούς και να φιλτράρει τις υπερβολικές αντιπαλότητες και αντιθέσεις. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να έχει συνείδηση της πολυπλοκότητας του κοινωνικού πλαισίου μέσα στο οποίο ζει και αναπτύσσεται το παιδί και να αξιοποιεί τις εμπειρίες και τις πολιτισμικές καταβολές του, καθώς σ' αυτό το πρώιμο επίπεδο της εκπαίδευσης η καλλιέργεια των κοινωνικών δεξιοτήτων των παιδιών διαμορφώνεται κυρίως μέσα από το χώρο των βιωμάτων τους. Τα παιδιά στο Νηπιαγωγείο θα πρέπει να αναπτύξουν την αυτοεκτίμησή τους, τις βασικές ικανότητες συνεργασίας και

ταυτόχρονα να συνειδητοποιούν τη μοναδικότητά τους και να εντοπίζουν τις ομοιότητές και τις διαφορές τους με τους άλλους και να τις σέβονται. Θα πρέπει, επίσης, να καταστούν ικανά να περιγράφουν το άμεσο περιβάλλον τους και να γνωρίζουν τις βασικές διαφορές ανάμεσα σ' αυτό και σε άλλα ευρύτερα περιβάλλοντα μέσα από συγκρίσεις που ενθαρρύνονται να πραγματοποιούν. Είναι εμφανές ότι η ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων στο επίπεδο του Νηπιαγωγείου είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το περιεχόμενο που αναδύεται μέσα από τις δραστηριότητες της Γλώσσας και με τη συμμετοχή των παιδιών σε δραστηριότητες άλλων προγραμμάτων.

β) ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΣΤΟ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Τα μικρά παιδιά με τη φυσική κίνηση και το παιχνίδι διευρύνουν συνεχώς τις αντιλήψεις τους για το χώρο. Εξερευνούν το άμεσο περιβάλλον. Αναγνωρίζουν πως το περιβάλλον γύρω τους μπορεί να μεταβάλλεται και ότι μπορούν με τη δική τους παρέμβαση να το διαφοροποιούν. Διαπιστώνουν πως οι άνθρωποι, τα πράγματα και οι ιδέες ταξιδεύουν από το ένα μέρος στο άλλο. Αναπτύσσουν τις πρώτες ιδέες τους γύρω από τα σύμβολα και τους χάρτες. Κατανοούν πως οι επικοινωνιακοί κώδικες είναι χρήσιμοι στην καθημερινή ζωή και “διαβάζουν” κάποιους από αυτούς π.χ. τους φωτεινούς σηματοδότες στο δρόμο. Γνωρίζουν πως οι χάρτες και η σφαίρα παριστάνουν τον πραγματικό κόσμο σε μικρογραφία και διαβάζουν απλά σχεδιαγράμματα και απλούς χάρτες π.χ. χάρτες και σχεδιαγράμματα επιτραπέζιων παιχνιδιών. Αναγνωρίζουν κάποιες επινοήσεις των ανθρώπων, όπως και τη χρησιμότητα της επιστήμης στην καθημερινή ζωή. Παρόλο που τα μικρά παιδιά δεν έχουν κατακτήσει απόλυτα την έννοια του χρόνου και της χρονικής ακολουθίας, καταλαβαίνουν απλές έννοιες του χρόνου όπως π.χ. τώρα, πριν, τα πολύ παλιά χρόνια, μετά κλπ. και ενδιαφέρονται να διευρύνουν τον κόσμο τους ως προς το “εδώ” και το “τόρα”. Αγαπούν τα παραμύθια, τους μύθους, τις βιογραφίες και πλάθουν δικές τους ιστορίες. Ενδιαφέρονται και ρωτούν για σημαντικούς ανθρώπους του παρελθόντος καθώς και για σπουδαία γεγονότα. Ξεφυλλίζουν άλμπουμ και ημερολόγια. Συγκρίνουν φωτογραφίες, αναλύουν και σχολιάζουν γεγονότα και χαρακτήρες. Απολαμβάνουν μια επίσκεψη στο μουσείο ή σε αρχαιολογικούς χώρους και επεξεργάζονται το πληροφοριακό-εκπαιδευτικό υλικό που τους διατίθεται. Στο Νηπιαγωγείο θα πρέπει να δίνονται ευκαιρίες στα παιδιά να εξερευνούν στοιχεία από το ανθρωπογενές περιβάλλον και να μαθαίνουν περισσότερα για τον εαυτό τους και για τις σχέσεις στον κόσμο που μοιράζονται.

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ

Τα μικρά παιδιά «ανακαλύπτουν» τον κόσμο με την κίνηση, την εξερεύνηση και την αλληλεπίδραση. Χρησιμοποιούν αρχικά τις αισθήσεις τους, κάνουν υποθέσεις, προσπαθούν να γνωρίσουν τον κόσμο. Διακρίνουν ομοιότητες και διαφορές, αντιλαμβάνονται σχέσεις αλληλεξάρτησης, προσπαθούν να ερμηνεύσουν φαινόμενα και αλλαγές που συμβαίνουν γύρω τους. Μοιράζονται τις γνώσεις τους με τους άλλους, ανταλλάσσουν ιδέες και τροποποιούν τις απόψεις τους. 588 Η προσωπική παρατήρηση και η περιέργεια για την προέλευση, την κατασκευή, τη μορφή, τη λειτουργία και τη χρήση των πραγμάτων είναι οι κινητήριες δυνάμεις. Τα παιδιά ενδιαφέρονται να γνωρίσουν τον εαυτό τους, τα ζώα και τα φυτά. Παρατηρούν τους ζωικούς και φυτικούς οργανισμούς και παρακολουθούν την ανάπτυξή τους. Παίζουν με το νερό, το χώμα κλπ και μαθαίνουν για τα χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντος. Ρωτούν για τον καιρό, για τα καιρικά φαινόμενα και την επίδρασή τους στο περιβάλλον. Ενδιαφέρονται για τον τεχνικό κόσμο. Θέτουν ερωτήσεις για τα

αντικείμενα και τις ιδιότητες. Με την παρατήρηση αναζητούν πληροφορίες από διάφορες πηγές. Σχεδιάζουν και πραγματοποιούν έρευνες και απλά πειράματα. Ενδιαφέρονται να χρησιμοποιούν εργαλεία, να μετρούν, να κόβουν, να συνδέουν, να διαλύουν, να χρησιμοποιούν όργανα όπως για παράδειγμα μαγνήτες, μικροσκόπια κ.ά. Στο Νηπιαγωγείο τα παιδιά μαθαίνουν για το φυσικό περιβάλλον με την παρατήρηση και τη διερεύνηση.

ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ - ΕΚΦΡΑΣΗ : ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Η Δημιουργία και Έκφραση περιλαμβάνει τα προγράμματα σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων σχετικών με τα Εικαστικά, το Θέατρο – Δραματική Τέχνη, τη Φυσική Αγωγή και τη Μουσική. Αυτά τα προγράμματα διατηρούν την αυτονομία τους, αλλά διαθέτουν και κοινούς κώδικες. Ενεργοποιούν τις φυσικές ικανότητες των παιδιών, συγκινούν, μαγεύουν, αφυπνίζουν την περιέργειά τους, κινητοποιούν τη φαντασία, ενθαρρύνουν την έκφραση, καλλιεργούν τη δημιουργικότητα και δίνουν ευκαιρίες για πειραματισμό με υλικά και τεχνικές. Συχνά πολλές από τις δραστηριότητες που σχεδιάζονται και οργανώνονται εμπλέκονται και αλληλοσυμπληρώνονται ανοίγοντας νέους δημιουργικούς δρόμους. Η Μουσική για παράδειγμα μπορεί να οδηγήσει σε κίνηση ή σε εικαστική δημιουργία, ενώ το θέατρο μπορεί να ολοκληρώνεται με τη συνοδεία ενός μουσικού κομματιού και μιας εικαστικής δημιουργίας. Με αυτό τον τρόπο συνυπάρχουν οι τέχνες και η κίνηση χωρίς να τονίζεται η εξειδίκευσή τους. Ωστόσο η ανάπτυξη των διαθεματικών δραστηριοτήτων και η εξυπηρέτηση των στόχων που επιδιώκονται προϋποθέτουν τη γνώση και την κατανόηση κάθε προγράμματος από τον εκπαιδευτικό.

1. Εικαστικά
Στο Νηπιαγωγείο τα παιδιά με κατάλληλες δραστηριότητες διακρίνουν την ομορφιά στη φύση, στο περιβάλλον και στα έργα τέχνης με τα οποία έρχονται σε επαφή. Αναπτύσσουν ενδιαφέρον για την καλλιτεχνική δημιουργία καθώς και επιθυμία να συμμετέχουν σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες. Παρατηρούν, πειραματίζονται με διαφορετικά υλικά και τεχνικές, ερευνούν και χρησιμοποιούν τις εμπειρίες και τις ιδέες τους ως στοιχεία καλλιτεχνικής δημιουργίας και έκφρασης. Ανακαλύπτουν ότι η τέχνη είναι μέσο έκφρασης και επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων. Χρησιμοποιούν την τέχνη σε συνδυασμό με άλλες δραστηριότητες του προγράμματος.

2. Το Θέατρο - Η Δραματική Τέχνη
Η Δραματική Τέχνη στο Νηπιαγωγείο είναι εκπαιδευτική διαδικασία κατά την οποία αναδεικνύονται ικανότητες και κλίσεις των παιδιών. Το παιδί με τη Δραματική Τέχνη εκφράζεται, δημιουργεί, επικοινωνεί, μαθαίνει για τον εαυτό του και τον κόσμο, εκτονώνεται, απελευθερώνεται. Μέσα σε ένα κλίμα εμπιστοσύνης, συντροφικότητας και ασφάλειας προσπαθεί να ερμηνεύσει την ανθρώπινη συμπεριφορά, να κατανοήσει τον κόσμο, να σχηματίσει τη δική του αντίληψη για τα όσα συμβαίνουν γύρω του, να μεταμορφώσει την καθημερινότητα. Με την κίνηση, τη φωνή, το λόγο και τα υλικά που επιλέγει, εκφράζει, μόνο του ή σε συνεργασία με άλλους, εμπειρίες, συναισθήματα και ιδέες. Διηγείται ή πλάθει ιστορίες. Χειρίζεται αντικείμενα και τους αποδίδει νέες σημασίες. Σημειώνεται ότι η πολυχρωμία και η πολυμορφία των υλικών ερεθίζουν τη φαντασία και την εφευρετικότητα των παιδιών και τα οδηγούν σε νέους δρόμους. Η κοινή δράση με τα άλλα παιδιά οδηγεί στην ανάγκη της οργάνωσης και της αποδοχής κανόνων. Το παιδί μαθαίνει να δημιουργεί μέσα από το διάλογο, να ανακαλύπτει τις δυνατότητές του, να μοιράζεται φόβους και ανησυχίες και να συνεργάζεται. Ο εκπαιδευτικός συμμετέχει στη διαδικασία, παίζει ρόλους, εμπνυχώνει τα παιδιά, προκαλεί τη φαντασία τους με ερωτήσεις και ενισχύει την πρωτοβουλία τους. Εξασφαλίζει το κατάλληλο

περιβάλλον και τα απαραίτητα υλικοτεχνικά μέσα. 3. Φυσική Αγωγή Ένα από τα κυριότερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του μικρού παιδιού είναι η συνεχής κίνηση. Αν παρατηρήσουμε το παιδί θα δούμε ότι συνεχώς τρέχει, πηδά, αιωρείται, αναρριχάται, χορεύει ή ασχολείται με κάποια άλλη δραστηριότητα περισσότερο ή λιγότερο έντονη. Αυτή η έμφυτη και αυθόρμητη ενεργητικότητα του παιδιού είναι η βάση της ανάπτυξης και της καλής υγείας του. Το παιχνίδι γεμίζει το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του παιδιού αυτής της ηλικίας. Είναι το μέσο με το οποίο γνωρίζει τον εαυτό του, μαθαίνει για τους ανθρώπους, και τον κόσμο γύρω του, αντιλαμβάνεται τις δυνατότητες και τα όριά του. Συμβάλλει στην κοινωνικοποίηση του παιδιού. Τα παιδιά με το παιχνίδι μαθαίνουν να συνεργάζονται, να αναλαμβάνουν ευθύνες και ρόλους, μαθαίνουν να τηρούν και να σέβονται κανόνες. Στο Νηπιαγωγείο προγραμματίζουμε δραστηριότητες που στοχεύουν στην ολική κινητικότητα του παιδιού και προάγουν, σύμφωνα με το σκοπό της Φυσικής Αγωγής, τη σωματική, κοινωνική, συναισθηματική και πνευματική ανάπτυξη του παιδιού. Εξασφαλίζουμε ένα ασφαλές περιβάλλον, τον απαραίτητο εξοπλισμό και διευκολύνουμε τη συμμετοχή του παιδιού σε διάφορες δραστηριότητες και παιχνίδια λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες και τις δυνατότητες της ηλικίας του. 4. Μουσική Η Μουσική στο Νηπιαγωγείο σκοπεύει στην καλλιέργεια της αισθητικής ικανότητας και ευαισθησίας, στην κατανόηση και απόλαυση της μουσικής και στην απελευθέρωση της δημιουργικής ικανότητας των παιδιών. Κάθε παιδί φέρνει στο Νηπιαγωγείο τα δικά του μουσικά βιώματα, έχει τα δικά του ενδιαφέροντα και τις δικές του ικανότητες. Τονίζεται ότι όλα τα παιδιά έχουν μουσικές δυνατότητες και μπορούν να αναπτύξουν μουσικές ιδέες. Η ανάπτυξη της μουσικής αντίληψης και ανάλογων δεξιοτήτων εξαρτάται από την ποιότητα, ποικιλία και καταλληλότητα των μουσικών εμπειριών, όπως αυτές δίνονται μέσα και έξω από την τάξη. Η Μουσική στο Νηπιαγωγείο θα πρέπει να περιλαμβάνει ποιοτικά παιδικά τραγούδια και μουσική διαφόρων πολιτισμών. Όλα τα παιδιά θα πρέπει να βιώνουν κατάλληλες μουσικές εμπειρίες μέσα σε ένα ευχάριστο περιβάλλον. Τα παιδιά χρειάζεται να αποκτήσουν μουσικές δεξιότητες σχετικές με τον έλεγχο, το χειρισμό και την παρουσίαση του ήχου (δηλαδή να ακούν, να τραγουδούν, να παίζουν και να συνθέτουν). Οι δεξιότητες αυτές περιλαμβάνουν: α. ακουστική αντίληψη και διάκριση των ήχων β. στοιχειώδη τεχνικό έλεγχο της φωνής και των οργάνων, ανάπτυξη και κατανόηση των μουσικών ιδεών. Σε κάθε μουσικό έργο που ακούν ή στην εργασία τη δική τους ή των άλλων τα παιδιά θα πρέπει να μαθαίνουν να αναγνωρίζουν τα μουσικά στοιχεία και να τα χρησιμοποιούν για να εκφράσουν τις μουσικές τους ιδέες. Ως τέτοια μουσικά στοιχεία στη δημιουργία κάθε μουσικού έργου μπορεί να είναι τα εξής: ήχος, χροιά, ένταση - διάρκεια, σιωπή, παλμός, ρυθμός, ταχύτητα. Ο εκπαιδευτικός δημιουργεί το κατάλληλο περιβάλλον. Διευκολύνει τα παιδιά με υλικά και με ποικίλες δραστηριότητες. Με προτάσεις και ερωτήσεις τα οδηγεί σε περαιτέρω μουσική εξερεύνηση. Ενεργοποιεί τα παιδιά να ακούν μουσική και να παίζουν «με τη μουσική», να βιώνουν ομαδικές μουσικές εμπειρίες, να πειραματίζονται με τους ήχους, το τραγούδι, την κίνηση, με το παίξιμο οργάνων και τη «σημειογραφία» και να χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες όπου είναι δυνατόν. Το τραγούδι και η χρήση της «σημειογραφίας» αποτελούν σημαντικές δραστηριότητες στις οποίες γίνεται συχνή αναφορά. Αν αναπτύσσεται με συνέπεια, το τραγούδι αποτελεί μια κεντρική πηγή για την εκτέλεση, τη σύνθεση – δημιουργία. Το υλικό (ρεπερτόριο) που επιλέγεται πρέπει να ανταποκρίνεται στις δυνατότητες της φωνής της παιδικής ηλικίας. Στις μικρές ηλικίες θα πρέπει η έκταση των μελωδιών που θα χρησιμοποιηθούν να είναι περιορισμένη. Χρησιμοποιούμε τον όρο «σημειογραφία» για να αναφερθούμε σε κάθε μέσο έκφρασης των στοιχείων της μουσικής σε γραπτή

μορφή. Τα μικρά παιδιά αποκτούν μια ιδέα των μουσικών στοιχείων (π.χ. του ψηλού /χαμηλού, δυνατού /σιγανού, μεγάλης διάρκειας /μικρής διάρκειας κ.ά.) μέσα από την επαναλαμβανόμενη παραγωγή και ακρόαση ήχων. Έτσι, για παράδειγμα, οι διαφορές στο ηχόχρωμα μπορούν να αποδοθούν με τη χρήση διαφορετικών χρωμάτων και οι διαφορές στη δυναμική (διαβαθμίσεις έντασης) με τη χρήση σχημάτων διαφορετικού μεγέθους (π.χ. μικροί και μεγάλοι κύκλοι). Μέσω τέτοιων αυτοσχεδιασμών και επινοήσεων τα παιδιά μπορούν να φτάσουν να αναγνωρίσουν την ανάγκη να καταγράψουν τη μουσική που δημιουργούν και να προσπαθήσουν να ανταποκριθούν σ' αυτήν την απαίτηση. Η προσέγγιση της Μουσικής στο Νηπιαγωγείο πρέπει να εξασφαλίζει ότι η ακρόαση και η εφαρμογή της γνώσης και κατανόησης αναπτύσσονται μέσα από τις συσχετιζόμενες δεξιότητες της εκτέλεσης(έλεγχος ήχων μέσω τραγουδιού και παιξίματος οργάνου), μουσικής δημιουργίας (δημιουργία και ανάπτυξη μουσικών ιδεών) και αξιολόγησης (εκτίμηση και αναθεώρηση της εργασίας τους), όπως αυτά αναλύονται στο πρόγραμμα.

Ε. ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΠΛΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Σκοπός της εισαγωγής της Πληροφορικής στο Νηπιαγωγείο είναι να εξοικειωθούν τα παιδιά με απλές βασικές λειτουργίες του υπολογιστή και να έλθουν σε μια πρώτη επαφή με διάφορες χρήσεις του, ως εποπτικού μέσου διδασκαλίας καθώς και ως εργαλείου ανακάλυψης, δημιουργίας και έκφρασης στο πλαίσιο των καθημερινών τους δραστηριοτήτων. Τα παιδιά ενθαρρύνονται με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού να προσεγγίζουν βασικές έννοιες που αφορούν τον υπολογιστή, να αποκτούν στοιχειώδεις δεξιότητες χειρισμού λογισμικού γενικής χρήσης και να «παίζουν» με ασφάλεια χρησιμοποιώντας τον υπολογιστή στο πλαίσιο των δυνατοτήτων της ευαίσθητης ηλικίας τους. Τέλος τα παιδιά ευαισθητοποιούνται και ενθαρρύνονται να αναγνωρίζουν τον υπολογιστή ως χρήσιμο εργαλείο για τον άνθρωπο.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ

Στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο οι επιδιώξεις των προγραμμάτων οδηγούν σε κατάλληλες αναπτυξιακά πρακτικές, σε χρήσιμες και διερευνητικές δραστηριότητες διαθεματικού χαρακτήρα που έχουν νόημα για τα ίδια τα παιδιά έτσι ώστε να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους να κοινωνικοποιούνται να γνωρίζουν τον κόσμο στο ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον. Η Επικοινωνία (αλληλεπίδραση και παρουσίαση δεδομένων με πολλούς τρόπους, όπως οι κατασκευές, η δραματοποίηση, το σχέδιο, οι πίνακες, τα σχεδιαγράμματα) και η Τεχνολογία (το μαγνητόφωνο, η φωτογραφική μηχανή, η κάμερα και ο υπολογιστής κ.ά.) διατρέχουν όλα τα προγράμματα και βοηθούν τη διαδικασία της μάθησης αφού αυτή συντελείται με διαδραστικό και πολυαισθητηριακό τρόπο. Η Γλώσσα έχει εξ ορισμού διαθεματικό χαρακτήρα και οι δραστηριότητες προφορικής επικοινωνίας, ανάγνωσης και γραφής συνδέονται με όλα τα θέματα που προσεγγίζονται. Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο δίνει έμφαση στη διαδικασία χωρίς να παραγνωρίζει τη σπουδαιότητα των γνώσεων που προϋποθέτουν και παράγουν οι διαδικασίες. Στις επιδιώξεις όλων των προγραμμάτων τονίζεται ο τρόπος προσέγγισης των στόχων και ο ενισχυτικός ρόλος του εκπαιδευτικού. Οι στόχοι και το περιεχόμενο των προγραμμάτων αναδεικνύονται μέσα από ενδεικτικές δραστηριότητες κατάλληλες για τα μικρά παιδιά του Νηπιαγωγείου. Οι δραστηριότητες που προτείνονται στα προγράμματα είναι ενδεικτικές αφού πολλές προκύπτουν από τα τρέχοντα γεγονότα

και τα αυθόρμητα ενδιαφέροντα των παιδιών. Ο εκπαιδευτικός λοιπόν, μπορεί να επιλέγει από τις προτεινόμενες δραστηριότητες, να σχεδιάζει και να στηρίζει παρόμοιες διαθεματικές δραστηριότητες σύμφωνα με τις επιδιώξεις του προγράμματος, τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών της τάξης του, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις δυνατότητες που μπορεί να προσφέρει το ευρύτερο μαθησιακό περιβάλλον. Επίσης αξιοποιεί διάφορες πηγές πληροφόρησης, συνεργάζεται με τους γονείς και προωθεί τις εκπαιδευτικές ανταλλαγές με την ευρύτερη κοινότητα με πολλούς τρόπους.

Β. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Ο εκπαιδευτικός δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες ώστε μέσα σε ένα ελκυστικό, ασφαλές, φιλικό και πλούσιο σε ερεθίσματα περιβάλλον να εξασφαλίζονται κίνητρα και προϋποθέσεις μάθησης για όλα τα παιδιά. Οργανώνει ελκυστικές μαθησιακές εμπειρίες που έχουν νόημα και ενδιαφέρον για τα ίδια τα παιδιά μέσα σε πνεύμα συνεργασίας, ενθάρρυνσης, εμπιστοσύνης, αποδοχής, αγάπης και επιμερισμού της εργασίας και των ρόλων. Υποστηρίζει την προσέγγιση της γνώσης μέσα από το παιχνίδι, τη διερεύνηση, την αξιοποίηση διαφόρων πηγών πληροφόρησης, τη συζήτηση, την ανταλλαγή απόψεων, τη δημιουργία, την παρουσίαση ιδεών. Επιδιώκει την αβίαστη συμμετοχή κάθε παιδιού στις καθημερινές δραστηριότητες του προγράμματος σύμφωνα με το δικό του τρόπο και ρυθμό. Αξιοποιεί τις προϋπάρχουσες γνώσεις, τα βιώματα και τις εμπειρίες των παιδιών ως σημείο εκκίνησης επιδιώκοντας συγχρόνως τη διεύρυνση και τον εμπλουτισμό τους. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι καθοριστικός καθώς βοηθά, συνεργάζεται, διαμεσολαβεί και διευκολύνει την όλη μαθησιακή διαδικασία.

Γ. ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ - ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΕΝΝΟΙΕΣ - ΣΧΕΔΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η προσέγγιση «θεμάτων» καθώς και τα σχέδια εργασίας είναι συστατικά στοιχεία των προγραμμάτων και δίνουν έμφαση στη διαθεματικότητα, την ολιστική αντίληψη της γνώσης και την αξιοποίηση του ενδιαφέροντος και των ιδεών των παιδιών στη διαδικασία της μάθησης. Τα προγράμματα οργανώνονται γύρω από «θέματα» που ενδιαφέρουν και είναι παιδαγωγικά κατάλληλα για τα παιδιά. Το «θέμα» που επιλέγεται βρίσκεται στο κέντρο ενός σχήματος, αν μπορούμε να το φανταστούμε σχηματικά, εξακτινώνεται και ταυτόχρονα αλληλεπιδρά με τα προγράμματα σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων των Μαθηματικών, της Μελέτης Περιβάλλοντος και της Δημιουργίας-Έκφρασης. Η Γλώσσα, η Επικοινωνία και η Τεχνολογία διατρέχουν κάθε «θέμα» που επιλέγεται. Οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται είναι κυρίως συλλογικές και ευνοούν την αλληλεπίδραση, την επικοινωνία, τη χρήση της τεχνολογίας, τον προφορικό και το γραπτό λόγο. Βασικούς κρίκους διασύνδεσης του περιεχομένου των προγραμμάτων και προώθησης της διαθεματικότητας μπορεί να αποτελέσουν επίσης ορισμένες θεμελιώδεις έννοιες των διαφόρων επιστημών οι οποίες προσφέρονται για διαθεματική ανάπτυξη. Το πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου λαμβάνει υπόψη του τις διαθεματικές έννοιες που υπάρχουν στα Δ.Ε.Π.Π.Σ. του Δημοτικού και Γυμνασίου και στο μέτρο του εφικτού τις αξιοποιεί και για τα παιδιά του Νηπιαγωγείου στα επιμέρους προγράμματα. Τα σχέδια εργασίας είναι «έρευνες» θεμάτων που επιλέγουν τα παιδιά. Οι στόχοι είναι ατομικοί ή συλλογικοί. Τα παιδιά με την υποστήριξη του εκπαιδευτικού σχεδιάζουν την πορεία της «έρευνας», συζητούν και παίρνουν αποφάσεις οι οποίες καθορίζουν και την εξέλιξη του σχεδίου εργασίας. Πρόκειται για ανοιχτές δράσεις ως προς τις διαδικασίες, το περιεχόμενο και το χρόνο ολοκλήρωσης. Οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται στο πλαίσιο αυτής της δράσης είναι βιωματικές και

επικοινωνιακές, συνδέουν το πρόγραμμα με την καθημερινή πρακτική και το σχολείο με την τοπική κοινότητα. Σε κάθε μια από τις παραπάνω περιπτώσεις, οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται ενθαρρύνουν τη συμμετοχή, την πρωτοβουλία, τη συνεργασία, τη δημιουργικότητα και το διάλογο. Έμφαση δίνεται επίσης στην εργασία σε μικρές ομάδες.

Δ. ΤΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Το ελεύθερο παιχνίδι είτε ατομικό, είτε ομαδικό σε ελκυστικά οργανωμένες γωνιές και υπαίθριους χώρους επιτρέπει στα παιδιά να αναπτύσσονται, να ανακαλύπτουν, να χρησιμοποιούν δημιουργικά υλικά και μέσα, να πειραματίζονται, να επικοινωνούν, να συνεργάζονται και να κοινωνικοποιούνται. Οι δραστηριότητες με αφορμή ευκαιριακά περιστατικά που προκαλούν το ενδιαφέρον των παιδιών προσφέρονται για μάθηση και αξιοποιούνται με κατάλληλες διδακτικές παρεμβάσεις(π.χ. τα παιδιά αποφασίζουν να στείλουν μια κάρτα με ευχές στον άρρωστο φίλο τους). Οι οργανωμένες συναντήσεις ολόκληρης της τάξης καλύπτουν συνήθως κάποιο χρόνο του ημερήσιου προγράμματος. Σε αυτό το διάστημα τα παιδιά μπορεί να παίξουν ένα ομαδικό παιχνίδι, να τραγουδήσουν, να ακούσουν ένα παραμύθι ή μια ανακοίνωση από μια ομάδα παιδιών. Αυτές οι συναντήσεις θα πρέπει να είναι σύντομες για τα μικρότερα παιδιά. Οι συζητήσεις γύρω από διάφορα θέματα, ο σχεδιασμός εργασιών, η επεξεργασία δεδομένων και οι παρουσιάσεις, είναι προτιμότερο να γίνονται με μικρές ομάδες εργασίας στις διάφορες «γωνιές» της τάξης.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Α. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ Η αξιολόγηση αποτελεί βασικό στάδιο κάθε οργανωμένης και συστηματικής διαδικασίας την οποία χαρακτηρίζει ο σχεδιασμός, ο προγραμματισμός και η εφαρμογή στην πράξη. Βασικός σκοπός της αξιολόγησης είναι η ανατροφοδότηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας με στόχο τη βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Στο Νηπιαγωγείο δεν υπάρχει τυποποιημένη πορεία στη μάθηση. Το διδακτικό περιβάλλον προσφέρεται για προβληματισμό, πειραματισμό, προσεγγίσεις εννοιών και ελκυστικές δραστηριότητες. Η αξιολόγηση είναι διαρκής, ενσωματώνεται στην καθημερινή διαδικασία, και βασίζεται στη συνολική αποτίμηση του προγράμματος. Κατά την αξιολόγηση λαμβάνονται υπόψη τα ατομικά χαρακτηριστικά κάθε παιδιού, οι διαφορές στον τρόπο και το ρυθμό μάθησης, οι αντιλήψεις, οι επιθυμίες, οι ικανότητες, οι ευκαιρίες που έχουν για μάθηση στο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον, οι ιδιαιτερότητές τους, όπως παιδιά αλλόγλωσσα, παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και ιδιαίτερες ικανότητες και κλίσεις.

Β. ΜΟΡΦΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Ο εκπαιδευτικός παρακολουθεί συστηματικά το παιδί στη διάρκεια του χρόνου. Αρχικά διαπιστώνει το επίπεδο των εμπειριών, βιωμάτων, γνώσεων, ενδιαφερόντων του παιδιού (αρχική ή διαγνωστική αξιολόγηση) και προσπαθεί να προσαρμόσει τις μαθησιακές διαδικασίες στις δυνατότητες και στις ιδιαιτερότητες του κάθε παιδιού. Στη συνέχεια ελέγχει την πορεία κάθε παιδιού (σταδιακή ή διαμορφωτική αξιολόγηση) καθώς αναπτύσσει νέες αντιλήψεις, στάσεις, αξίες και δεξιότητες. Σκοπός είναι να εξαχθούν οι απαραίτητες πληροφορίες για το σχεδιασμό των κατάλληλων παρεμβάσεων. Τέλος, εκτιμάται η συνολική επίτευξη των στόχων του προγράμματος (τελική ή συνολική αξιολόγηση). Ουσιαστικά συγκρίνεται το αποτέλεσμα της μαθησιακής διαδικασίας στην ανάπτυξη και την κοινωνικοποίηση του παιδιού τόσο σε ατομικό όσο και σε επίπεδο ομάδας. Το μαθησιακό επίπεδο του

κάθε παιδιού συγκρίνεται σε σχέση με τον εαυτό του κι όχι σε σχέση με τους συμμαθητές του και η ομαδική εργασία των παιδιών της τάξης αξιολογείται σε σχέση με τις προσδοκώμενες επιδιώξεις.

Γ. ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Οι τεχνικές αξιολόγησης πρέπει να είναι κατάλληλες για την ηλικία, τις μαθησιακές ανάγκες και εμπειρίες των παιδιών. Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί και καταγράφει στοιχεία που θεωρεί σημαντικά και συνδέονται με την ανάπτυξη, τη μάθηση και την κοινωνικοποίηση των παιδιών. Υποβοηθά όλα τα παιδιά, αναγνωρίζει και αξιοποιεί την ποικιλία των ατομικών διαφορών και αξιολογεί όχι μόνο τι μπορεί να κάνει το κάθε παιδί μόνο του αλλά και τι μπορεί να κάνει σε συνεργασία με τα άλλα παιδιά και με τη βοήθειά τους. Στο Νηπιαγωγείο δεν έχουν θέση οι παραδοσιακές μορφές αξιολόγησης, όπου αξιολογούνται κυρίως οι επιδόσεις στο γνωστικό τομέα, αλλά οι εναλλακτικές. Δίνεται έμφαση στις διαδικασίες κατάκτησης της γνώσης σε συνθήκες δημιουργικής εργασίας και αναδεικνύονται οι επικοινωνιακές δεξιότητες των παιδιών, η απόκτηση υπευθυνότητας μέσα από τη συλλογική εργασία, την έρευνα και την κριτική σκέψη. Τέτοιες εναλλακτικές μέθοδοι είναι : α. η πορεία και τα αποτελέσματα σχεδίων εργασίας β. η αξιολόγηση της ομάδας από τα ίδια τα παιδιά συλλογικά γ. ο φάκελος εργασιών του παιδιού Ο φάκελος εργασιών του παιδιού αποτελεί καταγραφή της διαδικασίας της μάθησης. Περιέχει υλικό που αποκαλύπτει τι ενδιαφέρει το παιδί, τι έχει μάθει, πώς σκέπτεται, πώς δημιουργεί, πώς αναλύει και συνθέτει. Ο φάκελος θα πρέπει να περιέχει δείγματα δουλειάς τα οποία είναι αυθεντικές παραγωγές των παιδιών (π.χ. σχέδια, ζωγραφιές, χειροτεχνίες, δείγματα γραφής, κατασκευές) κι όχι προσχεδιασμένα για αξιολόγηση φύλλα εργασίας. Επίσης, ενδείκνυται να περιέχει και άλλες καταγραφές διαφόρων μορφών συστηματικής παρατήρησης, φωτογραφίες από τη συμμετοχή του παιδιού σε δραστηριότητες, μαγνητοφωνήσεις αφηγήσεων των παιδιών κτλ. Το υλικό οργανώνεται κατά χρονολογική σειρά και κατηγορία και συγκρίνονται οι πρόσφατες εργασίες των παιδιών με τις παλαιότερες. Ο εκπαιδευτικός παρατηρεί και καταγράφει στοιχεία που θεωρεί σημαντικά και συνδέονται με την ανάπτυξη, τη μάθηση και την κοινωνικοποίηση των παιδιών. Υποβοηθά όλα τα παιδιά, αναγνωρίζει και αξιοποιεί την ποικιλία των ατομικών διαφορών και αξιολογεί όχι μόνο τι μπορεί να κάνει το κάθε παιδί μόνο του αλλά και τι μπορεί να κάνει σε συνεργασία με τα άλλα παιδιά και με τη βοήθειά τους. Στο Νηπιαγωγείο δεν έχουν θέση οι παραδοσιακές μορφές αξιολόγησης, όπου αξιολογούνται κυρίως οι επιδόσεις στο γνωστικό τομέα, αλλά οι εναλλακτικές. Δίνεται έμφαση στις διαδικασίες κατάκτησης της γνώσης σε συνθήκες δημιουργικής εργασίας και αναδεικνύονται οι επικοινωνιακές δεξιότητες των παιδιών, η απόκτηση υπευθυνότητας μέσα από τη συλλογική εργασία, την έρευνα και την κριτική σκέψη. Τέτοιες εναλλακτικές μέθοδοι είναι : α. η πορεία και τα αποτελέσματα σχεδίων εργασίας β. η αξιολόγηση της ομάδας από τα ίδια τα παιδιά συλλογικά γ. ο φάκελος εργασιών του παιδιού Ο φάκελος εργασιών του παιδιού αποτελεί καταγραφή της διαδικασίας της μάθησης. Περιέχει υλικό που αποκαλύπτει τι ενδιαφέρει το παιδί, τι έχει μάθει, πώς σκέπτεται, πώς δημιουργεί, πώς αναλύει και συνθέτει. Ο φάκελος θα πρέπει να περιέχει δείγματα δουλειάς τα οποία είναι αυθεντικές παραγωγές των παιδιών (π.χ. σχέδια, ζωγραφιές, χειροτεχνίες, δείγματα γραφής, κατασκευές) κι όχι προσχεδιασμένα για αξιολόγηση φύλλα εργασίας. Επίσης, ενδείκνυται να περιέχει και άλλες καταγραφές διαφόρων μορφών συστηματικής παρατήρησης, φωτογραφίες από τη συμμετοχή του παιδιού σε δραστηριότητες, μαγνητοφωνήσεις αφηγήσεων των παιδιών κτλ. Το υλικό οργανώνεται κατά χρονολογική σειρά και κατηγορία και συγκρίνονται οι πρόσφατες

εργασίες των παιδιών με τις προηγούμενες

Δ. ΦΑΚΕΛΟΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Το αποτέλεσμα της αξιολόγησης- καταγραφής, περιστασιακές σημειώσεις του εκπαιδευτικού μαζί με το φάκελο εργασιών του παιδιού- αποτελούν το φάκελο αξιολόγησης για κάθε παιδί. Ο φάκελος θα πρέπει να είναι προσβάσιμος από τους γονείς. Η νηπιαγωγός θα πρέπει να ενημερώνει σε τακτικά χρονικά διαστήματα τους γονείς για τη συνολική πρόοδο του παιδιού, μέσα από την οποία αναδεικνύονται και επισημαίνονται τα ενδιαφέροντα, οι ανάγκες, οι ιδιαιτερότητές του. Σημαντικές αποφάσεις και συμπεράσματα σχετικά με την κατάσταση και την πρόοδο των παιδιών θα πρέπει να βασίζονται και σε άλλες πηγές πληροφόρησης, όπως για παράδειγμα στους γονείς, σε άλλους εκπαιδευτικούς και σε ειδικούς

5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ:	Ο ΔΡΑΚΟΣ ΠΟΥ ΜΙΣΟΥΣΕ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ
ΚΥΡΙΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	Ανθρωπογενές περιβάλλον
ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	Γλώσσα, μαθηματικά, εικαστικά, θέατρο, πληροφορική, φυσική αγωγή
ΜΕΘΟΔΟΣ	Ομαδοσυνεργατική μάθηση, βιωματική μάθηση, παιχνιδής διδασκαλία
ΧΡΟΝΟΣ:	1 Εβδομάδα
ΣΚΟΠΟΣ	Να μάθουν τα παιδιά να μιμούνται. Να παίζουν σε οργανωμένες δραστηριότητες. Να μπορούν να ξεχωρίσουν το καλό απο το κακό. Να εξοικειώσουν τον τρόπο έκφρασης τους.
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	Τα παιδιά βιώνουν καθημερινά διαφορετικά συναισθήματα αλληλεπιδρώντας με τους άλλους. Ένα καθημερινό συναισθήμα είναι η αγάπη. Θα μιλήσουμε στην αρχή για τα συναισθήματα με τα οποία είχαμε ασχοληθεί την προηγούμενη εβδομάδα και τώρα θα επικεντρωθούμε στο συναισθήμα της αγάπης. Έχοντας ως βοηθό το παραμύθι ο δράκος που μισούσε την αγάπη. Τα παιδιά θα παίξουν,θα εξερευνήσουν, θα έρθουν σε επαφή με διάφορα υλικά καθώς και τον ηλεκτρονικό υπολογιστή.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	
ΗΜΕΡΑ	ΔΕΥΤΕΡΑ
1^η Δραστηριότητα	Αφήγηση παραμυθιού
Στόχοι	Να εξηγούν και να περιγράφουν
Υλικά-μέσα	Το παραμύθι <<Ο δράκος που μισούσε την αγάπη>>
Περιγραφή	Έχοντας μιλήσει την προηγούμενη εβδομάδα με τα παιδιά για τα συναισθήματα. Αυτή την εβδομάδα θα ασχοληθούμε με το μίσος και την αγάπη. Ως αφορμή θα αποτελέσει το βιβλίο ο δράκος που μισούσε την αγάπη, το οποίο αποτέλεσε την αφορμή διοτι ήταν ένα δώρο απο μια φίλη μου και θα ήθελα να μοιραστώ μαζί τους την ιστορία ενός πρίγκιπα. Μετεφερόμαστε στην παρεούλα και εκεί γίνεται η ανάγνωση του παραμυθιού.
2^η Δραστηριότητα	Μπουρμπουλιθρένιες σκέψεις
Στόχοι	Να παρατηρήσουν και να φανταστούν

Υλικά-μέσα	Το παραμύθι
Περιγραφή	Δίνω στα παιδιά να κρατήσουν και να παρατηρήσουν το εξώφυλλο του παραμυθιού. Όταν όλα τα παιδιά το δουν τους ρωτάω αν μπορούν να φανταστούν την ιστορία του παραμυθιού. Ακούω και καταγράφω τις σκέψεις των παιδιών. Στην συνέχεια προχωράμε στην ανάγνωση του παραμυθιού.

3^η Δραστηριότητα	Η φαντασία των παιδιών
Στόχοι	Να δω εάν κατανοήσαν την ιστορία
Υλικά-μέσα	Το παραμύθι
Περιγραφή	Θα ρωτήσω τα παιδιά εάν θυμούνται να μου πουν κάποια πράγματα απο το παραμύθι. Ερωτήσεις όπως ποιός ήταν ο πρωταγωνιστής, τι πρόβλημα αντιμετώπιζε, πως το έλυσε , ποιός τον βοήθησε. Οι ερωτήσεις θα προκείμεν βάσει των λεγόμενων των παιδιών. Έπειτα αφού ολοκληρωθεί η συζήτηση θα ζητήσω απο τα παιδιά να μου πει το καθένα ένα διαφορετικό τίτλο που θα μπορούσε να δώσει στην ιστορία.

ΗΜΕΡΑ	Τρίτη
1^η Δραστηριότητα	Συναισθηματικοί ζωγράφοι
Στόχοι	Να δω τι θυμούνται τα παιδιά απο την χθεσινή ιστορία
Υλικά-μέσα	Μαρακαδόροι, ξυλομπογιές, Κόλλες Α4
Περιγραφή	Στην παρεούλα θα ρωτήσω τα παιδιά αν θυμούνται το παραμύθι που διαβάσαμε χθες. Αφού θυμηθούμε όλοι μαζί θα πάμε στην γωνιά της ζωγραφικής και θα πάρει ο καθένας απο μια λευκή κόλλα χαρτί, καθώς και τα χρωμάτα που θέλει. Θα ζητήσω απο τα παιδιά να μου ζωγραφίσει τον αγαπημένο του ήρωα. Αφού ολοκληρωθεί η ζωγραφική το κάθε παιδί θα μας παρουσιάζει την ζωγραφιά του και θα μας πει γιατί επέλεξε το συγκεκριμένο ήρωα καθώς και τι συναίσθημα του προκάλεσε.

2^η Δραστηριότητα	Μικροί ηθοποιοί
Στόχοι	Η ομαδική συνεργασία των παιδιών και να μπορέσουν να κατασκευάσουν κούκλες και σκηνικά.
Υλικά-μέσα	Υφάσματα, κόλλες, κλωστές, βελόνα, αξεσουάρ, μεγάλα πανιά, γεμίσματα απο μαξιλάρια.
Περιγραφή	Μέσα σε ένα κουτί υπάρχουν τα ονόματα των ηρώων για να γίνει η κλήρωση για τους ρόλους που θα αναλάβει το κάθε παιδί. Στην τύχη θα φωνάζω ένα απο τα ονόματα των παιδιών και θα έρχονται να τραβούν ένα χαρτάκι για να δούμε τι θα τους τύχει. Αφού ολοκληρωθεί η διαδικασία μεταφερόμαστε στην παρεούλα έτσι ώστε να κατασκευάσουμε τις κούκλες. Στην συνέχεια θα πάμε στο κουκλοθέατρο όπου τα παιδιά θα

	δραματοποιήσουν το παραμύθι ή απλά να το παρουσιάσουν.
--	--

3^η Δραστηριότητα	Μια διαφορετική ιστορία
Στόχοι	Να εξοικειώσουν τις εκφραστικές τους δυνατότητες
Υλικά-μέσα	Το παραμύθι
Περιγραφή	Τώρα όλα μαζί τα παιδιά θα καθήσουν στην παρεούλα και τους ζητήσω να σκεφτούν και να μου πωσ ο δράκος θα έλεγε την δική του ιστορία. Πως πιστεύουν οτι θα αφηγούνταν την ιστορία ο δράκος και γιατί.

ΗΜΕΡΑ	Τετάρτη
1^η Δραστηριότητα	Μια στιγμή δύο σκηνές
Στόχοι	Η ομαδική συνεργασία
Υλικά-μέσα	Χρώματα, ένα μεγάλο λευκό χαρτί
Περιγραφή	Τα παιδιά θα δουλέψουν σε δύο ομάδες όπου η κάθε ομάδα θα ζωγραφίσει απο την μια πλευρα το παραμύθι όπως το ξέρουν και απο την άλλη το παραμύθι όπως θα το διηγούνταν ο δράκος. Το χαρτί θα είναι χωρισμένο στην μέση για διευκόλυνση των παιδιών. Το χαρτί θα είναι ένα μεγάλο που στο τέλος μαζί με παιδιά στον τοίχο.

2^η Δραστηριότητα	Αναζητώ και ανακαλύπτω
Στόχοι	Να έρθουν σε μια πρώτη επαφή με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή
Υλικά-μέσα	Ηλεκτρονικός Υπολογιστής
Περιγραφή	Με τα παιδιά πηγαίνουμε στην γωνιά του υπολογιστή και αναζητάμε παραμύθια με δράκους. Να δούμε αν σε όλα τα παραμύθια ο δράκος είναι πάντα ο κακός. Η αναζήτηση μας οδηγεί στο βρούμε το παραμύθι <<η ναιράιδα και ο δράκος>>. Το διβάζω στα παιδιά και γίνεται μια συζήτηση πάνω σε αυτό. Ρωτάω τα παιδά τι πιστεύουν οτι θα έλεγε ένας καλός δράκος στον κακό δράκο του παραμυθιού και γιατί.

3^η Δραστηριότητα	Μάντεψε ποιός
Στόχοι	Να μάθουν μέσα απο την διερεύνηση και το παιχνίδι
Υλικά-μέσα	Καρτέλες με εικόνες απο διάφορους ήρωες παιδικών παραμυθιών
Περιγραφή	Στην παρεούλα θα δείξω στα παιδιά τις καρτέλες που έχω με τους ήρωες αγαπημένων παραμυθιών. Θα τις ανακατέψουμε και στην συνέχεια το κάθε παιδί θα διαλέγει μια κάρτα. Προσπαθεί να μαντέψει το όνομα του ήρωα ή τι παραμύθι. Αν θυμάται την ιστορία μπορεί να μας την αφηγηθεί.

ΗΜΕΡΑ	Πέμπτη
1^η Δραστηριότητα	Μαθαίνω και δημιουργώ

Στόχοι	Να μάθουν να γράφουν την λέξη δράκος
Υλικά-μέσα	Πίνακας, μακραδόροι, κόλλες Α4
Περιγραφή	Φωνάζω στην τύχη ένα όνομα απο το κάθε παιδ. Το παιδί έρχεται δίπλα μου και με την βοήθεια μου θα γράψει την λέξη δράκος στον πίνακα. Στην αρχή θα το γράψω εγώ και στην συνέχεια το παιδί. Η διαδικασία επαναλαμβάνεται μέχρι να σηκωθούν όλα τα παιδιά. Στην συνέχεια τους δίνεται ένα λευκό χαρτί που πάνω σε αυτο θα γράψουν το αρχικο γράμα απο την λέξη δράκος.

2^η Δραστηριότητα	Το γράμμα Δ
Στόχοι	Να μπορούν να αναγνωρίζουν το γράμμα Δ και να μάθουν λέξεις που έχουν πρώτο συνθετικό το γράμμα Δ.
Υλικά-μέσα	Κάρτες που πάνω σε αυτές θα υπάρχουν αντικείμενα με την ονομασία τους απο κάτω
Περιγραφή	Τοποθετώ τις κάρτες κάτω έχοντας ανακατέψει καλά και ζητώ απο το κάθε παιδί να σηκωθεί και να βρει μια κάρτα που έχει ως αρχικό το γράμμα Δ. Το κάθε παιδί ανακαλύπτει μια κάρτα και μας τηνδείχνει. Θα του θέσω το ερώτημα αν αναγνωρίζει τι είναι αυτο που υπάρχει πάνω την κάρτα. Κάποια κάρτα για παράδειγμα μπορεί να έχει πάνω ένα δέντρο.

3^η Δραστηριότητα	Μικροί αρχαιολόγοι
Στόχοι	Να εξοικειωθούν με τις δυνατότητες και τους τρόπους χρήσης διαφόρων υλικών.
Υλικά-μέσα	Κουτί με άμμο, καρτέλες με διάφορα γράμματα , πινέλα , τζουγκράνες και φτυάρια.
Περιγραφή	Ηρθε η ώρα να γίνουν τα παιδιά μικροί αρχαιολόγοι. Μέσα σε ένα μεγάλο κουτί εχώ κρύψει τουβλάκια με όλα τα γράμματα του αλφάβητου. Σκοπός είναι να βρουν 10 τουβλάκια με το γράμμα Δ. Λέω στα παιδιά οτι το γράμμα Δ χάθηκε στην άμμο και πως χρειάζεται την βοήθειά μας. Καλούνται τώρα τα παιδιά με τα φτυάρια και την τσουγκράνα να σκαψουν και να σώσουν το γράμμα. Όταν το βρίσκουν το τοποθετουν πάνω σε ένα χαρτί. Στο τέλος παίρνει το παιδί ενα πινέλο και όλοι μαζί καθαρίζουμε τα γράμματα που βρήκαμε και βλέπουμε εάν τα έχουμε βρει σωστά.

ΗΜΕΡΑ	Παρασκευή
1^η Δραστηριότητα	Η μαγική ομπρέλα
Στόχοι	Να έρθουν σε επαφή με διάφορα υλικά
Υλικά-μέσα	Μια παλιά ομπρέλα, χρυσόσκονη, χρώματα, διάφορα υλικά για το στολισμό.
Περιγραφή	Λέω στα παιδιά πως το πρωί καθώς πήγαινα στο σχολείο συνέβη

	<p>κατι συγκλονιστικό. Βρήκα έξω απο το σχολείο μας την ομπρέλα που χρησιμοποίησε ο Λέανδρος για προστατευτεί απο τις φλόγες του δράκου. Τώρα όμως η ομπρέλα χρειάζεται την βοήθειά μας για να ξαναβρεί τη δυναμή της διότι η ομορφιά της και η δυναμή της έχει χαθεί μετά απο τις φλόγες.</p> <p>Όλοι μαζί μετεφερόμαστε στην παρεούλα όπου εκεί θα υπάρχουν τα υλικά μας και θα αρχίσουμε να στολίζουμε την ομπρέλα.</p>
--	--

2^η Δραστηριότητα	Μικροί χημικοί
Στόχοι	Ομαδική συνεργασία
Υλικά-μέσα	Χαρτόνι σε χρώμα κόκκινο, ψαλίδι, μολύβι , νερό, μικρά μπουκαλάκια άδεια και χρυσόσκονη.
Περιγραφή	Ηρθε λοιπόν η ώρα να φτιάξουν τα παιδιά το δικό τους μαγικό φίλτρο αγάπης. Πάνω στα χαρτόνια θα σχεδιάσουν καρδούλες και με την βοήθειά μου θα τις κόψουμε και θα τις κολλήσουμε πάνω στα μπουκαλάκια όπου μέσα σε αυτο θα το ποθετηθεί το μαγικό φίλτρο για να μπορέσουμε όλοι μαζί να σκορπίσουμε την αγάπη παντού.

3^η Δραστηριότητα	Σκορπίζοντας χαμόγελα και αγάπη
Στόχοι	Την ευαισθητοποίηση των παιδιών
Υλικά-μέσα	Η ομπρέλα και το μαγικό φίλτρο
Περιγραφή	<p>Ηρθε η ώρα για παιχνίδι στο προαύλιο του σχολείου. Αφού ολοκληρωθεί η διαδικασία του στολισμού της ομπρέλας και του μαγικού φίλτρου βγαίνουμε με τα παιδιά έξω στο προαύλιο.</p> <p>Μαζί μας έχουμε την ομπρέλα και το μαγικό φίλτρο. Με τα παιδιά θα ανοίξουμε την ομπρέλα όπου απο κάτω θα μπαίνουν σε ομάδες των δύο ατόμων και με την βοήθεια μου οι συμμαθητές θα τους ρίχνουν λίγο απο το μαγικό φίλτρο έτσι ώστε να μοιραστούν την αγάπη με τους φίλους τους. Το παιχνίδι θα ολοκληρωθεί οταν μπουν όλα τα παιδιά απο κάτω. Στο τέλος σκορπάμε λίγο μαγικό φίλτρο στο προαύλιο του σχολείου έτσι ώστε να σκορπίσουμε περισσότερη αγάπη</p>

6.ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1.Χ.Σακελλαρίου,ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ,εκδόσεις Φιλippότη
- 2.Πηγές απο το διαδίκτυο για τη θεματολογία και το περιεχόμενο του σύγχρονου παραμυθιού
- 3.Εγχειρίδιο Νηπιαγωγού ΔΕΠΣ
- 4.Α.Κοντοπούλου,Ν.Καλτσάκη,Ο ΔΡΑΚΟΣ ΠΟΥ ΜΙΣΟΥΣΕ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ,εκδόσεις Bookstars